

Слово Кобзаря

щоквартально

30 вересня 2026 року, номер 19

Slovo Kobzara | tromjesečnik UKPD Kobzar Zagreb

**ЗАГРЕБ – МІСЦЕ ЗУСТРІЧІ
УКРАЇНСЬКОЇ ТА ХОРВАТСЬКОЇ НАУКИ,
КУЛЬТУРИ І ПАМ'ЯТІ / с.4**

**КИЇВСЬКИЙ САМІТ: СПІЛЬНА ПОЗИЦІЯ
ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ НА
ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ / с.19**

**35 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ –
ДЯКУЄМО ВСІМ, ХТО З УКРАЇНОЮ! /
с.22**

**ЛИПОВЛЯНСЬКІ ЗУСТРІЧІ 2026 –
УКРАЇНА У ЦЕНТРІ КУЛЬТУРНОГО
ЄДНАННЯ / с.22**

**УКРАЇНЦІ ХОРВАТІЇ: НОВА
ДЕМОГРАФІЧНА РЕАЛЬНІСТЬ, ПРО ЯКУ
ЗАГОВОРИЛИ НА ЛИПОВЛЯНСЬКИХ
ЗУСТРІЧАХ / с.24**

**П'ЯТЬ НАСИЧЕНИХ ДНІВ ФЕСТИВАЛЮ
СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СЕРЕД
УЧАСНИКІВ — ОКСАНА ЗАБУЖКО / с.31**

ISSN 2839-2527

ВСТУПНЕ СЛОВО РЕДАКТОРА / с.2

ЗАГРЕБ ГОТУЄТЬСЯ ДО ДНІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ 2026 РОКУ / с.3

ЗАГРЕБ – МІСЦЕ ЗУСТРІЧІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ХОРВАТСЬКОЇ НАУКИ, КУЛЬТУРИ І ПАМ'ЯТІ / с.4

ВІД ЗАГРЕБА ДО КІЄВА – АКАДЕМІЧНИЙ МІСТ, ЯКИЙ ДЕДАЛІ ТІСНІШЕ ПОЄДНУЄ ХОРВАТІЮ ТА УКРАЇНУ / с.6

УКРАЇНСКА ДІАСПОРА У ПРОЦЕСАХ ОНОВЛЕННЯ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ / с.10

СЛАВКО БУРДА: «НАШЕ ОСОБЛИВЕ ЗАВДАННЯ — БУТИ МОСТОМ МІЖ НОВОПРИБУЛИМИ УКРАЇНЦЯМИ, ХОРВАТСЬКИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ ТА СУСПІЛЬСТВОМ» / с.12

ІНТЕРВ'Ю: СЛАВКО БУРДА, ГОЛОВА УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНОГО ТОВАРИСТВА «КОБЗАР» – ЗАГРЕБ / с.12

ВАЖЛИВІСТЬ ІСТОРИЧНОГО КОРИННЯ / с.13

ШИРОКА МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ / с.13

БЕЗПЕРЕРВНА ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ / с.14

ВІД ЗАСНУВАННЯ ДО СЬОГОДЕННЯ: НОВІ ВИКЛИКИ / с.14

ГУМАНІТАРНА ТА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ / с.15

РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ / с.15

ДОПОМОГА І ПІДТРИМКА БАТЬКІВЩИНИ / с.16

ВИЗНАЧАЛЬНА РОЛЬ МОЛОДІ / с.16

РОЛЬ МЕДІА / с.17

ПЕРСПЕКТИВНІ ПРОЄКТИ / с.17

ЯК УКРАЇНЦІ ХОРВАТІЇ ТА ЛАТВІЇ СТАЛИ ОДНІЮ ВЕЛИКОЮ РОДИНОЮ / с.18

КИЇВСЬКИЙ САМІТ: СПІЛЬНА ПОЗИЦІЯ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ НА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ / с.19

НАГРА ДІ У ЗАГРЕБІ – МУЗИЧНЕ ПАЛОМНИЦТВО КРИЗЬ ХРИСТИЯНСЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА ПІСНЯ ЗА МИР В УКРАЇНІ / с.19

УКРАЇНЕЦЬ ІЛЛЯ КОВТУН — ГЕРОЙ ЧЕМПІОНАТУ ЄВРОПИ В ЗАГРЕБІ / с.20

35 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ – ДЯКУЄМО ВСІМ, ХТО З УКРАЇНОЮ! / с.22

ЛИПОВЛЯНСЬКІ ЗУСТРІЧІ 2026 – УКРАЇНА У ЦЕНТРІ КУЛЬТУРНОГО ЄДНАННЯ / с.22

УКРАЇНЦІ ХОРВАТІЇ: НОВА ДЕМОГРАФІЧНА РЕАЛЬНОСТЬ, ПРО ЯКУ ЗАГОВОРILI НА ЛИПОВЛЯНСЬКИХ ЗУСТРІЧАХ / с.24

УКРАЇНЦІ В БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНІ: СТОЛІТТЯ ВИЖИВАННЯ ТА ЗАНЕПАДУ / с.26

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИЙ ВІКАРІАТ У БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНІ – ПОНАД СТОЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОЇ СПАДЩИНИ / с.27

КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В ХОРВАТІЇ ПОРУЧ З УКРАЇНСЬКИМИ БІЖЕНЦЯМИ / с.28

П'ЯТЬ НАСИЧЕНИХ ДНІВ ФЕСТИВАЛЮ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СЕРЕД УЧАСНИКІВ — ОКСАНА ЗАБУЖКО / с.31

ЛІТЕРАТУРНИЙ ДІАЛОГ У ЛЬВОВІ ТА КІЄВІ / с.32

ГОЛОВНА СТОРІНКА: ІЛІУСТРАЦІЯ ТА ТЕМАТИЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ МІСТА ЗАГРЕБА, ПОЕТА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА Й УКРАЇНСЬКОЇ СИМВОЛІКИ

ISSN 2939-2527

SLOVO KOBZARA

Nakladnik: UKPD «KOBZAR» ZAGREB

Za nakladnika: Slavko Burda

UREDNIŠTVO

Slavko Burda, glavni urednik • Jelisaveta Batinić, lektor za ukrajinski jezik •
Sergej Burda, priprema za tisak • Etna Nikić, dopisnik • Kristijan Dobroslav Zuzija,
dopisnik

ZAGREB, 2026.

Časopis «Slovo Kobzara» se izdaje uz financijsku podršku Savjeta za nacionalne
manjine Republike Hrvatske.

СЛОВО КОБЗАРЯ

Видавець: УКПТ «КОБЗАР» ЗАГРЕБ

Для видавця: Славко Бурда

РЕДАКЦІЯ

Славко Бурда, головний редактор • Єлисавета Батинич, лектор української
мови • Сергій Бурда, додрукарська підготовка • Етна Нікіч, кореспондент •
Крістіян Доброслав Зузія, кореспондент

ЗАГРЕБ, 2026

Журнал «Слово Кобзара» видається за фінансової підтримки Ради
національних меншин Республіки Хорватія.

IMPRESSUM

Ukrajinsko kulturno-prosvjetno društvo «Kobzar» Zagreb • Ustrinska ulica 13., 10000
Zagreb, Republika Hrvatska • slavkoburda.hr@gmail.com • zagreb.kobzar@gmail.com

ВСТУПНЕ СЛОВО РЕДАКТОРА

ДОРОГІ ЧИТАЧІ!

Перед вами 19-й номер «Слова Кобзаря», у якому ми розповідаємо про найважливіші події та життя української громади в Хорватії протягом третього кварталу 2026-го року. На сторінках цього номера – культурні, мистецькі, наукові, літературні та суспільні події, що відбувалися в Загребі та інших містах Хорватії, а також теми, які поєднують Україну і Хорватію.

Цей номер виходить у час, коли в Україні вже не перший рік триває повномасштабна російська агресія. Протягом усього цього року російські атаки не припиняються. Гинуть невинні люди, серед них багато дітей, руйнується цивільна інфраструктура, зазнають ударів міста й села по всій Україні. Особливо тяжких атак зазнає Київ, де внаслідок російських ударів гинуть і зазнають поранень цивільні мешканці, але війна не оминає й інших міст та населених пунктів країни. Українці різного віку продовжують мужньо триматися й чинити опір агресорові, однак кількість цивільних жертв і масштаби руйнувань зростають, а завершення війни та настання миру поки що не видно.

Попри війну, Україна продовжує жити, працювати й підтримувати зв'язки з друзями та партнерами за кордоном. Важливим підтвердженням цього є й співпраця Українського культурно-просвітнього товариства «Кобзар» – Загреб з українськими науковцями, митцями, письменниками, журналістами та громадськими діячами. Незважаючи на складні воєнні обставини, наші співробітники й партнери з України беруть участь у програмах, публікаціях, наукових і культурних заходах Товариства та допомагають зберігати живий зв'язок між Україною і Хорватією.

Центральне місце в цьому номері займають матеріали, присвячені підготовці до головної культурної події, яку організовує Українське культурно-просвітнє товариство «Кобзар» – Загреб за фінансової підтримки Ради у справах національних меншин Республіки Хорватія, – міжнародної культурної маніфестації **«Дні української культури – Загреб 2026»**, що відбудеться на початку жовтня.

Окрему увагу приділено українсько-хорватській науковій та академічній співпраці, розвитку зв'язків між університетами й науковими установами двох країн, а також ролі української діаспори у процесах відновлення України. У цьому контексті важливими є також питання співпраці української громади з хорватськими інституціями та суспільством.

Серед інших тем номера – сучасна демографічна реальність українців у Хорватії, становище українців у Боснії і Герцеговині, історія та духовна спадщина українських греко-католиків. Ці матеріали нагадують про глибоке історичне коріння української присутності на цьому просторі.

ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ В БІБЛІОТЕЦІ ПІД ЧАС ЛИПОВЛЯНСЬКИХ ЗУСТРІЧЕЙ

Значну частину номера присвячено культурному життю – від Липовлянських зустрічей, присвячених українській культурі та єдності, і виступу HARPA DEI у Загребі до чемпіонату Європи зі спортивної гімнастики, де одним із героїв став український гімнаст Ілля Ковтун. Окремо згадуємо 35-ту річницю відновлення незалежності України та події, що й цього літа пов'язували Україну з культурним життям Хорватії.

Літературна частина номера відкриває ще один важливий простір українсько-хорватського діалогу – від виступу Оксани Забужко на Фестивалі світової літератури до сучасної української поезії та прози, а також літературних подій у Львові й Києві.

Запрошуємо вас перегорнути сторінки 19-го номера «Слова Кобзаря», разом із нами згадати найважливіші події минулих місяців, побачити, чим живе українська громада в Хорватії, і поглянути на те, що чекає нас найближчим часом.

Приємного читання!

Славко Бурда

головний редактор «Слова Кобзаря»

СИБІГА ДЕМОНСТРУЄ УКРАЇНСЬКЕ ОЗБРОЄННЯ ПРЕДСТАВНИКАМ СКУ

ЗАГРЕБ ГОТУЄТЬСЯ ДО ДНІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ 2026 РОКУ

На початку жовтня 2026-го року Загреб знову стане місцем зустрічі української культури, науки, мистецтва та єдності

Загреб готується до чергової великої зустрічі з українською культурою. З 1 до 5 жовтня 2026 року відбудуться **Дні української культури – Загреб 2026**, традиційна міжнародна культурна маніфестація, організована Українським культурно-просвітнім товариством «Кобзар» – Загреб за фінансової підтримки Ради з питань національних меншин Республіки Хорватії.

Цьогорічні Дні об'єднують українських і хорватських культурних діячів, митців, науковців, письменників та представників української громади. До Загреба прибудуть гості з **України та інших країн – Словенії, Боснії і Герцеговини та Сербії**. Їхня участь ще раз підтверджує міжнародний характер маніфестації та її роль у налагодженні зв'язків між українськими громадами та їхніми друзями в ширшому центральноевропейському і південнослов'янському просторі.

Програма розпочнеться **у п'ятницю, 2 жовтня**, коли заплановані зустрічі українських гостей із хорватськими науковими та академічними установами. Делегація відвідає **Інститут міграцій**, потім **Відділення журналістики Факультету політичних наук Загребського університету**, а також **Національну та університетську бібліотеку в Загребі**. Ці зустрічі стануть нагодою для розмов про міграцію, українську діаспору, засоби масової інформації, наукову й академічну співпрацю та можливості її подальшого розвитку.

Центральна частина програми відбудеться 3 та 4 жовтня. У суботу, **3 жовтня**, розпочнеться міжнародна науково-практична конференція, яка матиме **дві тематичні частини**. Перша буде присвячена українцям у Хорватії та **українцям із південнослов'янського простору**, їхній історії, культурній спадщині, суспільному життю та внеску у зміцнення зв'язків між українським і південнослов'янським просторами. Друга тематична частина буде присвячена **Симону Петлюрі** з нагоди 100-річчя його вбивства в Парижі.

Того ж дня буде представлено восьмий том масштабного видавничого проекту **«Українці Хорватії: матеріали і документи»**, який містить нові дослідження, документи та свідчення про історію і життя українців на хорватських землях. Цим продовжується багаторічна праця над систематичним збиранням, документуванням і збереженням свідчень про українську присутність у Хорватії.

Після наукової частини відбудеться культурно-мистецька програма – зустріч біля пам'ятника Тарасові Шевченку,

мистецька програма, відкриття виставки та вечірній концерт. Неділя буде присвячена духовній та культурній єдності. Після літургії та молитви за Україну відбудеться концерт сакральної музики. Наступним пунктом програми стане відвідування Крижевецької єпархії, де українські гості матимуть можливість ознайомитися з важливою частиною церковної та культурної спадщини, пов'язаної з українською присутністю на хорватських землях.

Цьогорічні Дні знову поєднують минуле і сучасність – історичний досвід української громади в Хорватії та інших країнах південнослов'янського простору, її живу культурну спадщину та сучасні зв'язки з Україною. Наука, книга, академічна співпраця, музика, мистецтво і духовність протягом кількох днів об'єднуються в єдину розповідь про культуру, яка поєднує людей і країни.

Для «Кобзаря» це водночас продовження більш ніж півстолітньої праці зі збереження української мови, культури, традицій та ідентичності в Хорватії. Дні української культури з року в рік підтверджують, що Загреб залишається важливим місцем зустрічі української громади з хорватським суспільством, а також простором, де будуються нові культурні, наукові та дружні мости між Хорватією, Україною та українськими громадами інших країн.

Початок жовтня і цього року буде наповнений зустрічами, розмовами, наукою, книгою, музикою, мистецтвом, духовністю та пам'яттю – днями, коли українська культура знову потужно звучатиме в Загребі.

Славко Бурда

● ЗАГРЕБ – МІСЦЕ ЗУСТРІЧІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ХОРВАТСЬКОЇ НАУКИ, КУЛЬТУРИ І ПАМ'ЯТІ

На початку жовтня Загреб знову стане місцем зустрічі України і Хорватії. До хорватської столиці завітають професори, науковці, письменники, перекладачі та діячі культури з різних міст України. Тринадцять учасників прибудуть безпосередньо з України, ще близько двадцяти долучаться до програми онлайн.

Для когось це буде перший приїзд до Загреба, для інших – повернення до міста, де вже виникли професійні та особисті зв'язки. Але за цьогорічною зустріччю стоїть значно довша історія.

Вона почалася з книги.

У 2002 році побачила світ перша антологія «Українці Хорватії: матеріали і документи». Її задум був простим і водночас важливим – зібрати, зберегти й передати наступним поколінням свідчення про життя українців у Хорватії.

Відтоді вийшло вже вісім томів. На їхніх сторінках представлено праці близько 80 авторів із Хорватії, України та інших країн. З роками книги стали значно більшими, ніж просто збірниками матеріалів. У них залишилися імена людей, історії українських товариств, церковних громад, культурних подій, літературних і громадських ініціатив. Сторінка за сторінкою вони створювали документальну пам'ять української громади Хорватії.

А навколо книг почали виникати нові знайомства.

З 2021 року Загреб став місцем міжнародних наукових зустрічей, які вже п'ять років поєднують українських і хорватських дослідників. Спочатку переважали історичні та культурні теми, але поступово коло розмов розширилося. До нього увійшли питання ідентичності, діаспори, міграцій, освіти, медіа та сучасної України.

Після завершення конференцій залишалися не лише доповіді. Залишалися контакти, книги, нові запрошення і домовленості. Саме так поступово формувалася мережа, яку неможливо створити одним офіційним документом.

Особливе місце в цій мережі займає Загребський університет, а в ньому – Кафедра української мови та літератури Філософського факультету, яка вже десятиліттями є одним із важливих осередків українсько-хорватських наукових і культурних зв'язків.

Її контакти з українськими університетами та науковими установами пов'язують Загреб із Києвом, Львовом, Ужгородом, Івано-Франківськом, Острогом та іншими академічними центрами України. Своє місце в цій мережі мають і програми Erasmus+, які дають можливість студентам

● ЧЛЕНИ УКПТ «КОБЗАР» – ЗАГРЕБ З ГОСТЯМИ ТА ДРУЗЬЯМИ

і викладачам навчатися, працювати та зустрічатися в університетах двох країн.

Та найціннішим результатом будь-якої академічної співпраці залишаються люди. Саме під час особистих зустрічей народжується довіра, а з неї – нові дослідження, публікації, конференції та спільні проекти.

І цьогорічний Загреб стане яскравим тому підтвердженням.

Серед гостей з України – професори та науковці з Києва, Острога, Івано-Франківська і Рівного: Володимир Сергійчук, Юрій Бондар, Віктор Набруско, Богдан Андрусишин, Галина Саган, Тетяна Костюк, Віолетта Дутчак, Ірина Дундяк, Володимир Федорак, Алла Атаманенко, Галина Клинова-Данцюк, Олег Белей а також поетеси, перекладачки та журналістки Анна Ліміч і Оксана Приходько.

Запрошені гості завітають до Загреба з різними науковими темами, професійним досвідом і власними історіями. Їх об'єднує інтерес до України, Хорватії, українсько-хорватських відносин, культури, ідентичності та історичної пам'яті.

Цьогорічна програма вийде далеко за межі конференційної зали. Українські гості зустрінуться з представниками Інституту дослідження міграцій, Факультету політичних наук Загребського університету та Національної і університетської бібліотеки в Загребі.

Говоритимуть про міграції та інтеграцію, ідентичність, роль медіа, висвітлення війни, культурну спадщину, книги та документи. Тобто про теми, які сьогодні особливо важливі і для України, і для Хорватії.

Для Українського культурно-просвітнього товариства

«Кобзар» – Загреб ця зустріч має особливе значення. Товариство протягом десятиліть працює задля збереження української мови, культури, традицій та ідентичності в Хорватії. Водночас його діяльність поступово вийшла за межі самої громади – до ширшого культурного, наукового та університетського простору.

Від першої антології 2002 року до сьогодні минуло майже чверть століття. За цей час з'явилися вісім книжок, близько 80 авторів, п'ять років міжнародних наукових зустрічей і десятки нових контактів.

Але за цими цифрами – не статистика.

За ними стоять люди, які зустрічалися, розмовляли, сперечалися, шукали документи, писали книги, приїжджали до Загреба і поверталися додому з новими ідеями.

Тому цьогорічний приїзд українських професорів, науковців і діячів культури – це не просто ще одна конференція. Це продовження шляху, який розпочався з книги і поступово перетворився на широку мережу людських, культурних та академічних зв'язків.

У Загребі знову зустрінуться Україна і Хорватія. Зустрінуться книга і наука, пам'ять і сучасність, досвід української громади та нова Україна.

І, можливо, найважливішим результатом цієї зустрічі стануть не лише доповіді чи нові публікації, а те, що залишиться між людьми після того, як конференційна зала спорожніє.

Бо саме з таких зустрічей і починається співпраця, яка триває роками.

Славко Бурда

ВІД ЗАГРЕБА ДО КИЄВА – АКАДЕМІЧНИЙ МІСТ, ЯКИЙ ДЕДАЛІ ТІСНІШЕ ПОЄДНУЄ ХОРВАТІЮ ТА УКРАЇНУ

Університети, професори й студенти двох країн дедалі активніше зустрічаються у спільному академічному просторі

У Загребі, в університетських аудиторіях, наукових кабінетах, конференційних залах і під час зустрічей професорів та студентів дедалі виразніше відчувається: між Хорватією та Україною формується особливий простір співпраці. Його не видно на географічній карті, але він має свої чіткі координати – університети, факультети, наукові установи, професорів, дослідників і студентів.

Цей академічний зв'язок не виник вчора. Його основи закладалися десятиліттями, а останніми роками він помітно розширився. Двосторонні угоди, Erasmus+, академічні обміни, спільні дослідження, конференції та безпосередні зустрічі створюють дедалі густішу мережу контактів.

Особливого значення вона набула після початку повномасштабної російської агресії проти України. Війна не зупинила академічного життя. Навпаки, університети стали одним із просторів, де підтримка України набуває конкретного змісту – через освіту, науку, мобільність, спільні дослідження та людську солідарність.

Важливу правову основу для цієї співпраці було створено ще 5 червня 1997 року, коли в Загребі підписали Угоду між Республікою Хорватією та Україною про співробітництво у сфері культури, освіти, науки і технологій. Відтоді міждержавні рамки поступово перетворювалися на безпосередні партнерства університетів і факультетів.

Новий етап розпочався 11 вересня 2024 року в Києві з підписання програми співробітництва у сфері науки і технологій між Хорватією та Україною. А 2026 рік уже приніс нові приклади розширення цієї мережі.

Одним із головних центрів хорватсько-українських академічних зв'язків є Загребський університет. Серед його українських партнерів – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний університет «Острозька академія», Ужгородський національний університет, Львівський національний університет імені Івана Франка, Полтавська політехніка, Полтавський державний аграрний університет, Житомирський політехнічний університет та інші університети.

Ці партнерства мають різну історію. З Київським національним університетом імені Тараса Шевченка співпраця розвивається ще від угоди 2004 року, з Ужгородським національним університетом – від 2007-го,

з Острозькою академією – від 2011-го, з Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника – від 2014-го, а зі Львівським національним університетом імені Івана Франка – від 2019 року.

Мережа продовжує розширюватися. У 2026 році новим прикладом стало партнерство Загребського університету з Київським столичним університетом імені Бориса Грінченка. Отже, навіть у час війни академічні контакти не лише зберігаються, а й отримують нові інституційні форми.

Та академічний міст не закінчується в Загребі.

В Осієку Університет імені Йосипа Юрая Штросмаєра співпрацює з низкою українських університетів, серед яких Херсонський державний університет, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого та Волинський національний університет імені Лесі Українки. У вересні 2025 року саме з Волинським національним університетом було укладено нову двосторонню угоду.

У Спліті українсько-хорватські контакти охоплюють медичні та технічні науки. Університет у Спліті співпрацює, зокрема, з Національним медичним університетом імені О. О. Богомольця в Києві. А в липні 2026 року новий напрям співпраці започаткували Інститут цивільного будівництва, інфраструктури та безпеки життєдіяльності Львівської політехніки та Факультет хімічної технології Університету у Спліті.

У Рієці академічні контакти розвиваються, зокрема, у сфері права та суспільних наук – із Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого, Київським національним університетом імені Тараса

УНІВЕРСИТЕТ РІЄКИ, ЮРИДИЧНИЙ
ФАКУЛЬТЕТ — ХОРВАТІЯ

Шевченка та Київським університетом права НАН України.

Пула також дедалі активніше входить до цієї мережі. Університет імені Юрая Добриле підтримує контакти з українськими університетами та академічними установами різних регіонів – від Києва й Ужгорода до Чернігова, Харкова, Сум та Житомира.

Окремий вимір цієї співпраці створюють Хорватський католицький університет у Загребі та Український католицький університет у Львові. Тут академічні контакти поєднуються з культурними, суспільними та людськими зв'язками.

Показовим став недавній візит до Львова ректора Хорватського католицького університету проф. д-ра Желька Таньча. Разом із представниками хорватської та французької академічних спільнот він перебував в Українському католицькому університеті з 1 до 3 вересня 2026 року. Зустрічі з керівництвом, деканами та викладачами були присвячені подальшому розвитку академічної співпраці, студентським обмінам, спільним освітнім і соціальним ініціативам.

Такі поїздки сьогодні мають особливу вагу. Адже це не просто офіційні візити. Це демонстрація того, що український університет, навіть під час війни, залишається відкритим до світу, науки та міжнародної співпраці.

Особливо відчутним цей зв'язок стає завдяки Erasmus+. Саме студенти та викладачі перетворюють формальні угоди на живі контакти.

У літньому семестрі академічного року 2025/2026 до Загребського університету в межах Erasmus+ приїхали 40 студентів з України. Загалом у цьому семестрі Загреб прийняв понад 340 іноземних студентів.

За кожною цифрою – конкретна людина. Молодь, яка приїждить до Загреба, привозить із собою не лише навчальний план. Вона привозить власний досвід, культуру, родинну історію, а сьогодні часто й особистий досвід війни.

Саме тому академічна мобільність тепер має значно ширший зміст, ніж просто навчання за кордоном. Студентський обмін стає зустріччю двох суспільств, можливістю краще зрозуміти одне одного і створити професійні зв'язки, які можуть тривати десятиліттями.

Поступово змінюється і сама природа академічного партнерства. Якщо раніше основу становили угоди між університетами, то тепер дедалі важливішими стають безпосередні контакти факультетів, кафедр, інститутів та окремих дослідницьких груп.

Саме тут виникає простір для спільних наукових проєктів, конференцій, публікацій та освітніх програм. Прикладом є співпраця Аграрного факультету Загребського університету з Одеським національним технологічним університетом та нові контакти між Львівською політехнікою і Університетом у Спліті.

Війна водночас принесла нові теми для спільної роботи.

Українські університети працюють в умовах повітряних тривог, ракетних ударів, пошкодженої інфраструктури та вимушеного переміщення студентів і викладачів. Але академічне життя не припинилося.

Для Хорватії український досвід має особливе значення. Хорватське суспільство також знає, що означають війна, руйнування, переміщення населення, відновлення та європейська інтеграція. Тому майбутні спільні дослідження можуть охоплювати відбудову, демографію, міграцію, соціальну інтеграцію, право, регіональний розвиток та європейську інтеграцію України.

Важливим напрямом може стати й дослідження української діаспори та української національної меншини в Хорватії. Українська громада протягом десятиліть є природним людським і культурним мостом між двома країнами. Після 2022 року її роль у хорватському суспільстві стала ще помітнішою.

Тут особливо важливою може бути співпраця університетів із науковими інститутами, культурними установами та українськими організаціями Хорватії. Саме на перетині академічного знання і живого досвіду громади можуть народжуватися нові дослідження, публікації та спільні проєкти.

І в цій дедалі ширшій мережі Загреб посідає особливе місце.

Саме тут зустрічаються професори, науковці, студенти, представники університетів, інститутів і громадських організацій. Тут відбуваються конференції, підписуються угоди, народжуються нові ідеї та, що не менш важливо, встановлюються особисті контакти.

Бо в академічному житті документ лише відкриває двері. Через них мають пройти люди.

Угода створює можливість, але її реалізують професори й студенти. Erasmus+ відкриває шлях, але справжній результат з'являється тоді, коли люди зустрічаються, працюють разом і залишаються на зв'язку.

Тому сьогодні вже можна говорити не просто про сукупність університетських угод між Хорватією та Україною. Формується спільний академічний простір, який охоплює Загреб, Осієк, Спліт, Рієку, Пулу – і Київ, Львів, Ужгород, Луцьк, Полтаву, Житомир, Одесу, Дніпро та інші українські університетські центри.

Цей міст будувався роками. Його опори закладалися ще тоді, коли Хорватія та Україна тільки формували свої нові відносини як незалежні держави. Сьогодні він став значно ширшим.

І найважливіше – він продовжує будуватися навіть під час війни.

Його неможливо виміряти лише кількістю підписаних угод чи студентських обмінів. Його справжня міцність – у довірі, знаннях, особистих зустрічах і спільній роботі.

А тому академічний міст між Хорватією та Україною – це не лише шлях від Загреба до Києва.

Це шлях назустріч одне одному.

І, можливо, саме університети сьогодні будують ту частину спільного європейського майбутнього, яка вже починається.

Славко Бурда

ЗАГРЕБСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

1669 — рік заснування

Загребський університет, заснований 1669 року, є найстарішим університетом Хорватії та одним із найстаріших у Європі з безперервною традицією діяльності. Його ректорат розташований на площі Республіки Хорватія, 14, у самому центрі Загреба.

Сьогодні університет є одним із важливих осередків академічної співпраці між Хорватією та Україною. Партнерства з українськими університетами, програми Erasmus+, обміни студентами й викладачами та спільні наукові проєкти зміцнюють академічні зв'язки між двома країнами.

Знання, що поєднує університети й людей!

УКРАЇНЬСКА ДІАСПОРА У ПРОЦЕСАХ ОНОВЛЕННЯ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ

Огляд статті професора Володимира Сергійчука

Нещодавно в Києві вийшла друком книга **«Повоєнна Україна. Соціогуманітарні виклики та відповіді»** (Київ: SBA Print, 2026), у якій на сторінках 632–648 опубліковано ґрунтовну статтю відомого українського історика, професора Володимира Сергійчука під назвою **«Українська діаспора у процесах оновлення повоєнної України»**.

Оскільки йдеться про великий науково-аналітичний матеріал обсягом 18 сторінок, для читачів «Слова Кобзаря» пропонуємо його скорочений огляд та добірку найважливіших думок і цитат автора, адаптованих для публікації в нашому журналі.

Професор Сергійчук виходить із того, що мільйони українців сьогодні перебувають за межами своєї Батьківщини, однак відстань від України не відділила їх від її долі. Навпаки, українська діаспора на всіх континентах активно долучилася до допомоги Україні та її Збройним силам.

Автор нагадує, що в найтяжчі періоди історії українського народу зберігалася свідомість необхідності вистояти та підтримувати зв'язок із рідною землею.

Особливу увагу автор приділяє історичній ролі української еміграції. Українці, які в різні періоди залишали Батьківщину, прямували до інших країн не лише в пошуках безпеки та кращих умов для життя. Своїми знаннями, працею і талантами вони зробили вагомий внесок у розвиток суспільств, у яких жили. Сергійчук нагадує про багатьох українських учених, інженерів, технічних фахівців, митців і культурних діячів, внесок яких став частиною світової наукової та культурної спадщини.

Особливої ваги набуває сучасне становище української діаспори. Після проголошення незалежності України здавалося, що причини, які раніше змушували українців залишати Батьківщину, поступово зникатимуть. Однак російська агресія спричинила найбільшу хвилю вимушеної міграції в новітній історії України. Мільйони українських біженців приєдналися до старших поколінь української діаспори.

Від перших днів повномасштабної російської агресії українські громади в усьому світі розгорнули гуманітарні акції, збір коштів і матеріальної допомоги, підтримку українського війська, поранених, дітей та вимушених переселенців. Приклади зі Сполучених Штатів Америки, Канади, Кореї, Бразилії, Угорщини та інших країн свідчать про те, наскільки швидко й організовано українці за кордоном мобілізувалися на допомогу Україні.

Хорватія як приклад солідарності

У цьому контексті професор Сергійчук особливо відзначає Хорватію. Безпосередньо після 24 лютого 2022 року в Хорватії було налагоджено взаємодію державних установ і служб для прийому, розміщення та забезпечення українців, які були змушені залишити свої домівки. У статті згадуються заходи хорватських державних установ, зокрема цивільного захисту, Міністерства закордонних та європейських справ, Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства оборони та поліції.

Автор також звертається до одного з найважливіших питань майбутнього — що буде з мільйонами українців, які після завершення війни не зможуть або не захочуть одразу повернутися на Батьківщину?

Сергійчук наголошує, що після завершення російської агресії не всі вимушено переміщені українці зможуть або захочуть одразу повернутися в Україну. Тому українська держава і діаспора повинні вибудувати нові, довгострокові відносини. Діаспора не зникне після завершення війни, а залишатиметься важливою частиною світового українства та потенційно потужним чинником відбудови Батьківщини.

Повернення та відбудова України

Одним із головних висновків статті є те, що повоєнна відбудова України потребуватиме спільних зусиль держави, українського суспільства та діаспори. Не йтиметься лише про фінансову допомогу. Україні будуть потрібні знання, професійні кадри, сучасні технології, інвестиції, досвід інших держав, культурна дипломатія та потужна міжнародна підтримка.

Автор особливо наголошує на необхідності залучення фахівців української діаспори до відбудови країни. Українці за кордоном мають значний людський, професійний та інтелектуальний потенціал, який може бути використаний для розвитку економіки, науки, технологій та інших сфер.

Водночас Сергійчук вважає, що Українська держава повинна сформулювати чітку й довгострокову політику щодо своїх громадян за кордоном. У цьому контексті у статті наведено також пропозиції Славка Бурди, - голови Українського культурно-просвітнього товариства «Кобзар» у Загребі, який, спираючись на власний досвід, порушує питання становища вимушено переміщених українців та їхнього майбутнього повернення.

Наголошується, що після війни Україні доведеться вирішувати не лише питання відбудови зруйнованих міст та інфраструктури, а й питання відновлення суспільства та створення умов для повернення переміщених громадян. Це буде тривалий процес, у якому держава повинна системно діяти, щоб люди могли повернутися до безпечної, демократичної та економічно відновленої України.

У цьому контексті порушується питання створення відповідних державних механізмів та інституцій, які опікувалися б проблемами біженців, емігрантів і діаспори, із залученням міністерств, відповідальних за працю, соціальний захист, освіту та охорону здоров'я. Особливо важливо забезпечити українцям, які тривалий час залишатимуться за межами Батьківщини, можливість зберігати свою національну, мовну, культурну та духовну ідентичність.

Найважливіше — зберегти молодь

Особливе місце у роздумах Сергійчука посідає питання українських дітей та молоді за кордоном. Проблема полягає не лише в тому, чи повернуться вони до України, а й у тому, чи збережуть за межами Батьківщини відчуття своєї приналежності до українського народу.

Тому одним із найважливіших завдань є збереження української мови, культури, історичної пам'яті та родинних зв'язків. У цьому важливу роль відіграють українські сім'ї, церква, школи, недільні школи, культурні організації, бібліотеки, культурні центри та молодіжні табори.

Як наголошує автор, українська нація — це не лише територія, а й зв'язок між поколіннями. Саме тому діаспора повинна допомагати молоді водночас бути успішними громадянами країн проживання і зберігати усвідомлення свого українського походження.

Діаспора як партнер у відбудові

Важливою частиною статті є розповідь про нові форми організації світового українства. Автор зазначає, що у грудні 2025 року в Києві було представлено «Альянс діаспори з відновлення України» — глобальну платформу, започатковану за підтримки Уряду України, Уряду Італії, Світового Конгресу Українців та Міжнародної організації з міграції.

Мета Альянсу — використати потенціал понад 20 мільйонів українців за межами Батьківщини для гуманітарної допомоги, економічного розвитку, інновацій та культурної дипломатії. Альянс було сформовано після консультацій із понад сорока організаціями української діаспори в Європі та Північній Америці.

Серед головних напрямів його діяльності — економічна співпраця, торгівля, інвестиції, розвиток малого та середнього підприємництва, інновації, культурна співпраця, залучення молоді, гуманітарні ініціативи, повернення та реінтеграція, соціальний захист, а також дослідження й системне вивчення потенціалу діаспори.

Таким чином, відкривається нова перспектива: українська діаспора — це вже не лише спільнота, яка допомагає Батьківщині у кризові часи, а й один зі стратегічних партнерів її повоєнної відбудови.

Історичний досвід як урок для майбутнього

Сергійчук звертається також до досвіду попередніх поколінь української політичної еміграції. Після поразки Української революції 1917–1921 років українські емігранти в європейських країнах створювали наукові та освітні установи, розвивали українські наукові школи, поширювали правду про Україну та готували нові покоління до майбутнього відродження української державності.

З цього досвіду автор робить важливий висновок: сила українства у світі ґрунтується на його єдності та взаємозв'язку. Коли окремі партійні, групові чи особисті інтереси переважали над національними, український рух слабшав. Коли ж існувала широка національна консолідація, досягалися найбільші успіхи.

Тому майбутнє України значною мірою залежатиме і від здатності Батьківщини та діаспори діяти спільно.

Українці, які залишатимуться за межами Батьківщини, мають відповідальність зберігати зв'язок з Україною, поширювати правду про її історію та культуру і, відповідно до своїх можливостей, брати участь у її відбудові. Водночас Українська держава повинна бачити у своїй діаспорі важливий національний потенціал і системно розвивати політику щодо українців у світі.

На завершення професор Сергійчук наголошує, що спільним завданням України та її діаспори має стати створення умов для розвитку вільної, демократичної та європейської держави. Повоєнна відбудова — це не лише відновлення будинків, доріг та економіки. Це також відновлення суспільства, національної єдності, культури, знань та віри у майбутнє.

Саме в цьому українська діаспора може відіграти історичну роль — як міст між Україною та світом, як хранитель національної ідентичності та як партнер у розбудові нової України.

Примітка редакції: Поданий текст є скороченим оглядом та вибором найважливіших думок зі статті професора Володимира Сергійчука «Українська діаспора у процесах оновлення повоєнної України», опублікованої у книзі «Повоєнна Україна. Соціогуманітарні виклики та відповіді», Київ: SBA Print, 2026, с. 632–648. З огляду на обсяг оригінальної статті — 18 сторінок — для читачів «Слова Кобзаря» відібрано та тематично укладено її найважливіші положення і цитати.

За матеріалами статті професора Володимира Сергійчука

Підготував до публікації Славко Бурда

● СЛАВКО БУРДА: «НАШЕ ОСОБЛИВЕ ЗАВДАННЯ — БУТИ МОСТОМ МІЖ НОВОПРИБУЛИМИ УКРАЇНЦЯМИ, ХОРВАТСЬКИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ ТА СУСПІЛЬСТВОМ»

Із розгорнутого інтерв'ю журналіста та редактора Інституту Stina Стояна Обрадовича зі Славком Бурдою, головою УКПТ «Кобзар» — Загреб

Інститут Stina зі Спліта, а саме його журналіст і редактор Стоян Обрадович, провів ґрунтовне та змістовне інтерв'ю зі Славком Бурдою, головою Українського культурно-просвітнього товариства «Кобзар» — Загреб.

Інтерв'ю опубліковано на порталі Інституту Stina, де читачі можуть ознайомитися з ним хорватською мовою, а також на сторінці Facebook, де, серед іншого, регулярно публікується інформація про діяльність і заходи УКПТ «Кобзар» — Загреб та його членів. Інтерв'ю викликало значний інтерес читачів, і на сьогодні його переглянула велика кількість зацікавлених.

Під час розмови було порушено низку важливих для української громади в Хорватії питань — від видавничої діяльності, восьмого тому книги «Українці в Хорватії: матеріали і документи» та часопису «Слово Кобзаря», багаторічної роботи й діяльності УКПТ «Кобзар» до становища української національної меншини в сучасних умовах.

Особливу увагу приділено збереженню української мови, культури, традицій та національної ідентичності, залученню молоді до життя громади, міжнародній науковій і культурній співпраці, а також розвитку культурної інфраструктури. В інтерв'ю йдеться також про взаємини історичної української громади в Хорватії з новоприбулими українцями, їхню інтеграцію в хорватське суспільство та можливість того, що частина з них знайде в Хорватії свій постійний дім.

Важлива частина розмови стосується також гуманітарної та інформаційної діяльності української громади після початку російської агресії проти України. Йдеться про допомогу переміщеним особам з України, співпрацю з хорватськими та українськими інституціями, церковними й гуманітарними організаціями, а також про зусилля, спрямовані на те, щоб допомогти новоприбулим українцям інтегруватися, водночас зберігаючи свою національну ідентичність.

Для читачів «Слова Кобзаря» ми подаємо вибрані найцікавіші фрагменти цієї розлогої та змістовної розмови. Вважаємо, що інтерв'ю буде цікавим не лише представникам

української національної меншини, а й усім, хто хоче краще пізнати її історію, культурну спадщину, сучасне становище, діяльність та перспективи в Республіці Хорватія.

Це інтерв'ю водночас є своєрідним поглядом на понад пів століття діяльності УКПТ «Кобзар» — від його заснування 1972 року до сьогоднішньої роботи у сферах культури, видавничої діяльності, науки, інформування, гуманітарної допомоги та міжнародної співпраці.

Нижче подаємо вибрані фрагменти розмови.

● ІНТЕРВ'Ю: СЛАВКО БУРДА, ГОЛОВА УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНЬОГО ТОВАРИСТВА «КОБЗАР» — ЗАГРЕБ

Вихід нового номера збірника «УКРАЇНЦІ В ХОРВАТІЇ», виданого Українським культурно-просвітним товариством «Кобзар» із Загреба, у цей складний час для Української держави, українського народу, а також української національної меншини в Хорватії має особливе культурне й політичне значення.

В умовах, коли через воєнні події в Україні в Хорватії тимчасово перебуває понад 30 тисяч переміщених осіб з України, такі публікації набувають додаткової важливості. Вони можуть стати мостом між новоприбулими українцями та українською громадою, яка вже протягом багатьох поколінь живе в Хорватії, надаючи новоприбулим можливість познайомитися з історією, досвідом і внеском своїх співвітчизників, які протягом понад століття будували тут свій дім.

Такі збірники є не лише зібраннями наукових і культурних матеріалів, а й засобом об'єднання, збереження ідентичності та кращого взаємного пізнання української громади в Хорватії — тієї, що має тут історичне коріння, і тієї, яка прибула до Хорватії в нових обставинах і частина якої, можливо, саме тут шукатиме своє нове майбутнє.

Над збереженням культурної ідентичності, а також пов'язаними з цим процесами інтеграції, за підтримки як хорватських, так і українських інституцій, наполегливо працюють представники української національної меншини. Вони особливо наголошують на важливості питання майбутнього — залучення молоді.

Збереження ідентичності неможливе без активної участі нових поколінь, тому освіта, діяльність культурних товариств, а також передача мови й традицій у родині відіграють ключову роль.

Нещодавно вийшов друком новий, восьмий збірник «Українці в Хорватії», який уже багато років поспіль видає

ваше товариство «Кобзар». На чому зосереджений цей новий збірник, якими є його ключові матеріали та які нові підходи він пропонує порівняно з попередніми виданнями?

Восьма книга збірника «Українці в Хорватії: матеріали і документи» є продовженням багаторічного науково-документального проєкту, який системно розвивається вже понад два десятиліття. Йдеться про видання, яке послідовно досліджує історію, культуру, духовну спадщину та сучасні суспільні процеси української й русинської громад у Хорватії, а також у ширшому просторі південнослов'янських країн. Перший збірник був опублікований 2002 року, започаткувавши цю багаторічну видавничу серію. Новий, восьмий том є найбільшим за обсягом виданням у всій серії. Він надрукований у форматі B5 і налічує 576 сторінок, а в контексті всієї серії з виходом восьмої книги загальний обсяг збірників зріс до 2789 сторінок і 80 авторів. Це ще раз підтверджує розвиток і постійне розширення проєкту протягом років.

За змістом восьмий том, у якому представлено 32 праці, продовжує міждисциплінарний підхід, але водночас ще тісніше поєднує історичні дослідження із сучасними суспільними та культурними процесами. Особливий акцент зроблено на питаннях ідентичності, міграцій, культурної спадщини та становища української громади в сучасному суспільному контексті.

Порівняно з попередніми виданнями восьмий том ще виразніше підкреслює міжнародний характер проєкту та співпрацю дослідників різних поколінь. Особливо важливою є участь українських науковців, які, попри воєнні обставини, продовжили свою дослідницьку роботу, підтверджуючи безперервність наукової співпраці та стійкість цього проєкту.

Важливу частину збірника присвячено також духовному виміру української та русинської спільнот, зокрема ролі греко-католицької традиції та Крижевецької єпархії у збереженні мови, ідентичності та культурної спадщини. Церковні інституції розглядаються як одні з ключових носіїв культурної та історичної тягlosti.

Збірник видає Українське культурно-просвітне товариство «Кобзар» із Загреба, яке вже понад пів століття працює над збереженням і популяризацією української культури, мови та ідентичності, а також над розвитком зв'язків з Україною й міжнародними установами.

ВАЖЛИВІСТЬ ІСТОРИЧНОГО КОРИННЯ

Як збірник сприйняла ваша національна спільнота? Який інтерес серед представників української національної меншини в Хорватії до такого видання?

Збірник у середовищі української національної меншини в Хорватії був сприйнятий дуже позитивно, оскільки він є важливим внеском у збереження та представлення української культурної, історичної й суспільної спадщини. Особлива цінність таких видань полягає в тому, що вони говорять не лише про минуле, а й поєднують різні покоління, допомагаючи краще зрозуміти українську присутність у Хорватії.

Інтерес серед представників української національної меншини в Хорватії існує, особливо серед членів культурних

товариств, дослідників, молоді та всіх, хто прагне зберігати зв'язок з українською мовою, традиціями та ідентичністю.

Такі збірники мають і ширше суспільне значення, адже вони знайомлять хорватську громадськість із тим, що українці не є новим явищем у Хорватії, а є спільнотою, яка живе й діє на цих землях понад 130 років, тоді як русини присутні тут уже понад 280 років.

У нових обставинах, коли через воєнні події в Хорватії тимчасово перебуває понад 30 тисяч переміщених осіб з України, такі видання набувають додаткового значення. Вони можуть стати мостом між новоприбулими українцями та українською громадою, яка вже протягом багатьох поколінь живе в Хорватії, даючи можливість новоприбулим ознайомитися з історією, досвідом і внеском своїх співвітчизників, які протягом понад століття створювали тут свій дім.

Отже, збірники є не лише зібранням наукових і культурних матеріалів, а й засобом єднання, збереження ідентичності та кращого взаємного пізнання української громади в Хорватії — як тієї, що має тут історичне коріння, так і тієї, яка прибула в новіших обставинах.

ШИРОКА МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

Який інтерес ширшої громадськості до такого національно-культурного змісту? Збірник виходить українською мовою, що є природною частиною збереження української національної культури, традиції та мови, але чи існують можливості або плани наблизити ці матеріали до ширшої громадськості, наприклад перекласти хоча б частину змісту хорватською мовою та представити її хоча б у цифровому форматі?

Інтерес ширшої громадськості до культурного змісту меншин існує, хоча часто він недостатньо помітний, оскільки такі видання передусім спрямовані на збереження мови, ідентичності, традицій і культурної спадщини самої меншини.

Водночас збірники, які створюються в межах української громади в Хорватії, мають ширше значення, оскільки вони сприяють розумінню української історії, культури, літератури та досвіду діаспори, а також можуть бути цінними для хорватської наукової та широкої громадськості.

Усі дотепер опубліковані збірники доступні також у цифровому електронному форматі на кількох українських культурних і наукових порталах, серед яких «Український світ», Інститут української діаспори та портал «Diaspori-ana». Завдяки цьому вони доступні українцям у всьому світі та всім, хто володіє українською мовою.

Їхня публікація українською мовою має ключове значення для збереження мови й культурної ідентичності, а також для зміцнення зв'язків між Україною та діаспорою.

Особливу цінність цим збірникам надає широка міжнародна наукова співпраця. В Україні у дослідженнях беруть участь численні відомі інститути та університети, серед яких Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київський університет імені Бориса Грінченка, Сумський державний університет, Інститут української

ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ В БІБЛІОТЕЦІ ПІД ЧАС ЛИПОВЛЯНСЬКИХ ЗУСТРІЧЕЙ

діаспори імені Любомира Винара при Національному університеті «Острозька академія», Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника та Національний університет «Львівська політехніка» з його Міжнародним інститутом освіти, культури та зв'язків із закордонними українцями.

Окрім України, у дослідницькій і науковій діяльності беруть участь фахівці з інших країн, зокрема з Італії, Сполучених Штатів Америки, Канади та Німеччини, що додатково підтверджує міжнародний характер і значущість цих тем.

У Хорватії важливу роль відіграє академічна спільнота, особливо викладачі та студенти україністики Філософського факультету Загребського університету, а також ширший регіональний академічний інтерес в університетах Белграда й Нового Сада.

Значний внесок роблять і дослідники, які займаються питаннями міграцій та меншин, зокрема доктор Філіп Шкільян з Інституту міграцій і народностей у Республіці Хорватія, праці якого сприяють кращому розумінню української громади та її історії, а частина досліджень була перекладена українською мовою.

Усе це показує, що ці збірники є не лише внутрішнім виданням однієї меншини, а результатом широкої наукової та культурної співпраці, яка об'єднує Україну, Хорватію та міжнародну академічну спільноту.

Саме тому існує реальна можливість і потреба наблизити частину цього змісту до хорватської громадськості через переклади, резюме, двомовні видання та цифрову доступність, що додатково зміцнило б взаєморозуміння й культурний обмін.

БЕЗПЕРЕРВНА ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Громада КОБЗАР, яку Ви очолюєте, була заснована ще 1997 року з метою популяризації культури, традицій, мови та інших складових української національної меншини в Хорватії. Як сьогодні діє товариство, які досягнення варто особливо відзначити, з якими проблемами воно стикається?

Українське культурно-просвітнє товариство «Кобзар» у Загребі сьогодні є одним із ключових носіїв культурного життя української національної меншини в Хорватії. Товариство спочатку було засноване 13 травня 1972 року під назвою Культурно-просвітнє товариство русинів і українців. Після того як русини й українці в Хорватії були визнані двома

окремими національними меншинами, товариство змінило назву на Українське культурно-просвітнє товариство «Кобзар» – Загреб.

У сучасному вигляді воно діє як об'єднання, яке систематично плекає та популяризує українську культуру, традиції, мову й ідентичність у Республіці Хорватія. Діяльність товариства здійснюється у кількох взаємопов'язаних напрямках: культурно-мистецька робота, видавнича та інформаційна діяльність, організація культурних заходів, а також науково-освітні програми. Особливий наголос робиться на збереженні мови й культурної спадщини та на передачі традицій молодшим поколінням.

У сфері видавничої діяльності товариство до цього часу видало близько сорока книг українською, русинською та хорватською мовами. Уже п'ять років поспіль регулярно видається часопис «Слово Кобзаря», якого, з огляду на щоквартальний вихід, уже опубліковано 17 номерів. Особливе місце займає і восьма видана антологія, яка підтверджує безперервність та серйозність видавничої роботи товариства.

Важливе місце в діяльності товариства посідає також культурний захід «Дні української культури в Загребі», який традиційно проводиться щороку. У його межах відбулося кілька центральних культурних заходів для українців Хорватії та ширшого регіонального простору. Під час Днів української культури організовуються також міжнародні наукові конференції, присвячені різним темам із життя, історії та сучасного становища українців у Хорватії та регіоні, які збирають науковців і фахівців із країни та з-за кордону.

ВІД ЗАСНУВАННЯ ДО СЬОГОДЕННЯ: НОВІ ВИКЛИКИ

Від часу заснування у 1972 році до сьогодні багато чого змінилося. Україна сьогодні є жертвою жорстокої російської агресії та війни. Які наслідки це мало для Вашої роботи? Як Ви з цим справляєтеся?

Від заснування у 1972 році до сьогодні українська громада в Хорватії, а разом із нею й УКПТ «Кобзар» у Загребі, пережила низку глибоких історичних і суспільних змін. Особливо сильний вплив мали періоди розпаду колишньої Югославії та Вітчизняної війни в Хорватії, коли товариство відіграло важливу роль як опора для громади та допомагало біженцям із районів, охоплених війною в Хорватії.

У воєнні роки та безпосередньо після них діяльність товариства відбувалася в Загребі — спочатку у приміщеннях «Чеської бесіди» на Долцу, а потім на вулиці Водоводній, 15. Саме цей період був важливим і для ширшої організаційної структури громади, оскільки в цих приміщеннях певний час діяло також центральне представництво Союзу русинів і українців Республіки Хорватія перед його поверненням до східної Славонії, у Вуковар.

Сьогодні ми діємо в умовах, які повністю визначені жорстокою російською агресією проти України — історичної батьківщини українців. Цей факт суттєво змінив і розширив нашу діяльність: поряд зі збереженням культурної та національної ідентичності вона сьогодні значною мірою має також гуманітарний та інформаційний вимір.

Наслідки війни відчуються у щоденній роботі — через посилення діяльності, постійну потребу в організації допомоги, а також роботу з великою кількістю українських біженців, які знайшли тимчасовий прихисток у Хорватії. Особливу увагу приділяємо їхній інтеграції, щоденній підтримці, а також розумінню травм, спричинених втратою дому, безпеки та близьких людей.

У цьому контексті особливо важливою є й видавнича діяльність товариства. Часопис «Слово Кобзаря» став важливим виданням, через яке громада отримує інформацію про діяльність українців у Хорватії, а також про актуальні події в Україні та війну.

Крім того, протягом останніх шести років було видано сім антологій під назвою «Українці Хорватії: матеріали та документи» українською мовою, а також дві монографії хорватською мовою — «Історія України» та «Українські біографії».

ГУМАНІТАРНА ТА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Яким є сьогодні становище української національної меншини в Хорватії з огляду на всі ці обставини? Як вона діє, як співпрацює з установами? Які її найважливіші проблеми?

Сьогодні українська національна меншина користується правами, які впливають із сучасної європейської моделі захисту меншин. Хорватська правова система забезпечує можливість збереження національної ідентичності, культурної автономії, мови та традицій.

Українська громада реалізує свої права через діяльність численних культурних товариств, об'єднань та установ, які працюють у сферах культури, освіти, інформування та духовного життя.

Найважливішу роль у збереженні ідентичності відіграють українські культурні товариства, які організовують різноманітні заходи: культурні події, фольклорні виступи, концерти, виставки, відзначення важливих національних дат, видання книг і часописів та інші форми культурної діяльності.

Особливе місце займають музичні й танцювальні ансамблі, які зберігають українські традиції через пісню, танець і хоровий спів. Їхня робота має велике значення, оскільки саме завдяки їй культурна спадщина передається молодшим поколінням.

Українська громада також прагне розвивати власну культурну інфраструктуру. Поряд із уже існуючою українсько-руси́нською бібліотекою існує потреба у створенні більшої кількості українських культурних домів у різних місцевостях. До цього часу збудовано Український дім у Вуковарі, а також існують прагнення реалізувати нові проекти.

Важливе символічне та культурне значення мають пам'ятники українській спадщині, серед яких особливо виділяються пам'ятники Тарасові Шевченку в Загребі та Липовлянах, а також пам'ятники Іванові Франку в Ліпіку та Ловрані. Довгостроковою метою громади є створення музею української спадщини в Хорватії — простору, де постійно зберігалися б документи, предмети та свідчення про історію українців у Хорватії.

Попри відносно добре становище, українська національна меншина стикається і з низкою викликів. Одним із найважливіших є збереження мови та ідентичності в умовах сучасних суспільних змін. Як і інші національні меншини, українська громада стикається з процесами асиміляції. Проте в українському випадку цей процес частково врівноважується прибуттям до Хорватії значної кількості нових українських мігрантів, що сприяє збереженню та зміцненню української мовної, культурної та національної ідентичності.

Їхнє включення до існуючих структур громади є новою можливістю, але водночас і викликом щодо інтеграції та налагодження зв'язків між різними поколіннями.

Однією з відкритих проблем залишається недостатня присутність української меншини у засобах масової інформації. У минулому існували радіопередачі українською мовою у Вуковарі, Славонському Броді, Новській та Загребі, а також щомісячні хроніки на національному телебаченні. Сьогодні існує потреба у більшій представленості української тематики в медіа та розвитку власних радіо- й телевізійних програм місцевого або національного рівня.

Важливим питанням майбутнього української меншини є також залучення молоді. Збереження ідентичності неможливе без активної участі нових поколінь, тому освіта, діяльність культурних товариств та родинна передача мови й традицій мають вирішальне значення.

РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Яким є ставлення громадськості до вашої національної меншини з огляду також на специфічну ситуацію, пов'язану з тим, що ваша батьківщина зазнала російської воєнної агресії?

Ставлення громадськості в Хорватії до української національної меншини та українських біженців у контексті російської агресії проти України можна охарактеризувати як переважно позитивне, солідарне та інституційно добро підтримане. Від початку повномасштабного вторгнення у 2022 році Хорватія, відповідно до політики Європейського Союзу, запровадила режим тимчасового захисту для переміщених осіб з України. Це забезпечило їм право на легальне перебування, доступ до ринку праці, системи охорони здоров'я, освіти та соціальних прав. За різними оцінками, у різні періоди в Хорватії перебувало приблизно від 30 000 до 40 000 осіб з України, які користувалися тимчасовим захистом, хоча ця кількість змінювалася через повернення людей та їхнє подальше переміщення в межах ЄС.

На рівні державної політики та діяльності громадських інституцій у Хорватії чітко висловлюється засудження російської агресії та постійно надається політична й гуманітарна підтримка Україні. Це проявляється у діяльності Уряду Республіки Хорватія, місцевих і регіональних органів влади, а також у відповідності до спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу.

У суспільному контексті ставлення до українських біженців загалом є позитивним. Опитування громадської думки, проведені з 2022 року, свідчать про високий рівень підтримки України та усвідомлення Росії як держави-

агресора, а також про відносно високу прийнятність українських біженців у порівнянні з деякими попередніми міграційними хвилями. У повсякденному житті це проявляється через місцеву солідарність, допомогу з житлом, пожертви, а також інтеграцію українських дітей у школи та дитячі садки.

Загалом можна зробити висновок, що в Хорватії переважає атмосфера широкої суспільної та інституційної підтримки України, високий рівень прийняття української громади та значна емпатія до наслідків війни.

ДОПОМОГА І ПІДТРИМКА БАТЬКІВЩИНИ

Чи маєте, попри всі обставини, співпрацю з вашою батьківщиною? Яку реальну підтримку вона може надати вам у цей момент?

Так, попри всі обставини, українська громада в Республіці Хорватія має постійну та розвинену співпрацю з Україною, яка триває вже багато десятиліть. Ця співпраця розпочалася ще до проголошення незалежності України, а після встановлення дипломатичних відносин між Україною та Республікою Хорватія у 1991-1992 роках отримала додаткове інституційне зміцнення.

Співпраця відбувається у сферах культури, освіти, науки, української мови, збереження ідентичності та підтримки зв'язків з українськими установами на батьківщині. Українські організації в Хорватії, зокрема Українське культурно-просвітнє товариство «Кобзар», Українська громада Республіки Хорватія та інші установи, мають розвинені контакти з українськими університетами, культурними закладами та організаціями, які займаються співпрацею з українською діаспорою.

Проводяться обміни, залучення фахівців, підтримка діяльності культурних товариств, літні школи української мови та культури, а також різноманітні культурні заходи.

Сьогодні, після російської агресії проти України, ця співпраця набула нового виміру. Україна, зрозуміло, насамперед зосереджена на захисті своєї незалежності та безпеці своїх громадян, але водночас продовжує підтримувати зв'язки зі своєю діаспорою та допомагати їй у збереженні національної, культурної й мовної ідентичності.

Реальна підтримка, яку Україна сьогодні може надати українській громаді в Хорватії, передусім полягає в інституційній, професійній та культурній допомозі: налагодженні зв'язків з українськими установами, доступі до освітніх і культурних програм, допомозі в отриманні навчальних матеріалів, участі в міжнародних проєктах та підтримці збереження української мови й традицій.

Також через свої дипломатичні та державні установи Україна надає організаційну й комунікаційну підтримку українським громадам у світі.

ВИЗНАЧАЛЬНА РОЛЬ МОЛОДІ

У Хорватії перебуває велика кількість українських біженців, які через жажіття війни були змушені залишити свої домівки та виїхати до інших країн, зокрема до Хорватії.

Наскільки активно ви працюєте в цьому напрямку і як можете їм допомогти?

Українська громада в Хорватії від самого початку прибуття біженців з України активно долучилася до надання допомоги та підтримки людям, які через жажіття війни були змушені залишити свої домівки.

Хорватія, за підтримки Європейського Союзу та власних інституцій, створила механізми для вирішення основних життєвих потреб цих людей, а нашою роллю було передусім надання інформації, спрямування та налагодження зв'язків із установами, які можуть їм допомогти.

Особливо важливою є діяльність Української громади міста Загреба, яка за підтримки Посольства України в Республіці Хорватія та хорватських установ брала участь в організації допомоги українським біженцям. Важливу роль у цьому процесі відіграє Український дім на вулиці Томічевій, 2, який виник на базі Інформаційного центру і де громадяни України можуть отримати інформацію та допомогу безпосередньо від представників громади.

До допомоги також долучилися українські культурні товариства, громадські організації, Крижевацька єпархія разом із Карітасом та інші гуманітарні організації.

Окрім інформаційної підтримки, ми допомагали людям налагоджувати зв'язок із відповідними установами, долучатися до культурного життя та легше адаптуватися до нового середовища. Там, де є зацікавленість, новоприбулі українці беруть участь у діяльності наших культурних товариств і спільних культурно-мистецьких програмах.

Водночас у Загребі, Карловці, Корениці, Рієці та Пулі виникли нові українські організації, які відіграють важливу роль у культурному, суспільному та духовному житті української громади.

Окрім допомоги людям, які прибули до Хорватії, українська громада активно бере участь у зборі гуманітарної допомоги для України. Разом з іншими хорватськими гуманітарними організаціями та церковним Карітасом ми збираємо і надсилаємо допомогу тим, хто залишається у постраждалих від війни регіонах.

Наше особливе завдання — бути містком між новоприбулими українцями, хорватськими інституціями та суспільством загалом, щоб допомогти їм легше

● ЗАГРЕБСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ, 2025 РІК

адаптуватися до нових обставин, зберегти свою культурну ідентичність і водночас успішно інтегруватися в хорватське суспільство.

РОЛЬ МЕДІА

Чи існують певні процеси інтеграції українських біженців? Чи очікуєте ви, що частина з них, можливо, залишиться в Хорватії назавжди і збільшить вашу національну меншину?

Якщо говорити про Хорватію, то існують різні процеси включення українських біженців у суспільне життя, і вони відбуваються не лише через державні установи, а й через освітні заклади, місцеві громади, громадські організації та релігійні структури. Після початку російського вторгнення в Україну у 2022 році Хорватія прийняла значну кількість українських громадян, яким було надано статус тимчасового захисту відповідно до правил Європейського Союзу. Цей статус забезпечив їм доступ до основних прав, зокрема до медичної допомоги, освіти, можливості працевлаштування та різних форм підтримки під час адаптації до нового середовища.

Інтеграція відбувається у багатьох сферах: вивчення хорватської мови, ознайомлення з хорватською культурою та історією, включення дітей до освітньої системи, працевлаштування та формування соціальних зв'язків із місцевим населенням. Особливо важливими були освітні програми, які допомагали адаптуватися до нового середовища. Так, у Хорватському католицькому університеті в Загребі було організовано курс хорватської мови, культури та історії для старших українських громадян. Програма проходила у кількох групах, загалом її відвідали близько сорока учасників, а цього року завершила роботу й остання група. Щодо подібних програм в інших містах і громадах немає достатньо доступних даних, хоча різні форми допомоги також організовували місцеві громади та громадські організації.

Коли йдеться про можливе постійне проживання українців у Хорватії, слід враховувати і той факт, що тут уже існує історична українська громада, яка живе на цих теренах близько 130 років. Ця громада сформувала своє становище, культурні інституції та ідентичність і повністю інтегрована в хорватське суспільство. Представники старшої української меншини переважно мають хорватське громадянство і є важливою основою збереження української культури та традицій у Хорватії.

Саме завдяки існуванню цієї громади можливо, що й новоприбулі українці, які вирішать залишитися в Хорватії назавжди, з часом долучатимуться до вже наявних українських культурних і суспільних структур. Їхній можливий внесок у збільшення та зміцнення української громади не відбуватиметься окремо від існуючої меншини, а буде продовженням уже сформованої традиції та діяльності її інституцій.

Питання отримання хорватського громадянства для нових українських переселенців, які вирішать залишитися в країні назавжди, залишається відкритим і залежатиме від виконання законодавчих умов. Громадянство не надається автоматично, а пов'язане з такими критеріями, як тривалість проживання, знання мови та суспільного устрою, а також іншими вимогами законодавства.

Тому можна очікувати, що частина українських біженців залишиться в Хорватії, а українська громада стане більш чисельною та помітною. Те, як саме це вплине на їхній статус меншини, залежатиме від подальшого розвитку громади, правових рамок та їхнього зв'язку з уже існуючою українською меншиною, яка понад століття є невід'ємною частиною хорватського суспільства.

ПЕРСПЕКТИВНІ ПРОЄКТИ

Які ваші майбутні плани і що ви готуєте найближчим часом?

Якщо говорити про УКПТ «Кобзар» у Загребі, то наші майбутні плани спрямовані на продовження видання журналу «Слово Кобзаря», підготовку нових книг, а також на збір матеріалів і започаткування досліджень для 9-ї антології «Українці Хорватії: матеріали та документи».

Ми продовжуємо зміцнювати культурно-мистецьку діяльність секцій товариства, особливо музичних програм, які зберігають традиції, звичаї та культурну спадщину українців, а також організовувати літературні заходи й відзначати важливі дати та ювілеї видатних постатей української історії, літератури, культури й мистецтва.

Наразі ми готуємося до участі в X фестивалі української пісні, музики, танцю, образотворчого мистецтва, поезії та прози у Рієці. Ми постійно беремо участь у цьому фестивалі, а наші члени — активісти, солісти, співаки, письменники та публіцисти — протягом років отримували численні відзнаки й подяки за участь майже в усіх програмах цієї традиційної культурної події.

Важливо також відзначити міжнародну культурну подію «Дні української культури в Загребі», яку ми організовуємо щороку, зокрема й цього року на початку жовтня.

УКПТ «Кобзар» у Загребі розвиває активну співпрацю з Україною та українською діаспорою в регіоні, Європі й світі. Ми є членами Європейського та Світового конгресів українців (ЄКУ і СКУ), Української всесвітньої координаційної ради (УВКР), а також Світової федерації лемківських українських організацій (СФУЛО), що передбачає активну участь у численних зобов'язаннях і проєктах.

Ми беремо участь у багатьох онлайн- та офлайн-конференціях, готуємо доповіді на різноманітні теми. Також організовуємо міжнародні науково-практичні конференції, присвячені українцям у Хорватії та українцям на території південнослов'янських країн.

Цьогорічна конференція в Загребі буде присвячена 100-річчю вбивства українського журналіста, військового діяча та державного діяча Симона Петлюри в Парижі.

Також готується книга, присвячена новітній історії українців у Хорватії, Україні та світі в контексті тривалої війни в Україні та безперервних нападів російського агресора.

Особливий акцент ми робимо і на роботі з молоддю та її залученні до всіх майбутніх проєктів і програм товариства.

Автор: Стоян Обрадович / STINA

ЯК УКРАЇНЦІ ХОРВАТІЇ ТА ЛАТВІЇ СТАЛИ ОДНІЄЮ ВЕЛИКОЮ РОДИНОЮ

З 2 по 14 липня 2026 року хорватська Ліка стала місцем особливої зустрічі українців із різних куточків Європи. На запрошення Українського культурно-просвітнього товариства «Українці у Ліці» до Хорватії завітала делегація Українського культурного центру «Джерело» з Латвії. Майже два тижні українці, яких війна розкидала по різних країнах, не просто знайомилися — вони відчували справжню єдність, взаємну підтримку та силу української громади.

До складу делегації увійшли голова Українського культурного центру «Джерело» Богдан Тимків із сім'єю, художній керівник українського театру «Тетріс» Діана Качане із сім'єю, учасники культурного центру, театрального колективу, а також численні діти та їхні батьки. Саме дитячі усмішки, щирі емоції та українська пісня стали справжнім символом цієї зустрічі.

Метою візиту був не лише культурний обмін між українськими громадами Хорватії та Латвії. Він став нагодою зміцнити дружні зв'язки, підтримати українські родини, познайомити гостей із природною та історичною спадщиною Ліки, а також започаткувати нові напрями міжнародної співпраці між українськими організаціями.

Організатори подбали про те, щоб кожен день був особливим. Уже після прибуття до Корениці гості знайомилися з місцевою громадою, прогулювалися мальовничими околицями, відпочивали біля Чорного озера, разом готували страви на відкритому вогні, а вечорами співали українських пісень під гітару. Саме ці теплі вечори стали початком великої дружби між українцями двох країн.

Особливе місце в програмі займали культурні події. У Культурно-інформаційному центрі Корениці українські актори з Латвії представили театральну виставу «Лачплесіс». Високий рівень постановки ще раз засвідчив, що українська культура живе, розвивається та об'єднує людей далеко за межами Батьківщини.

Протягом перебування гості відкривали для себе красу Хорватії. Вони відвідали Національний парк «Плітвицькі озера», легендарний військовий аеродром Желява, Меморіальний центр Ніколи Тесли у Смиляні, узбережжя Адріатичного моря, а також міста Задар і Сельце. Для багатьох дітей ці подорожі стали першою можливістю побачити природні й історичні перлини Хорватії.

Яскравою кульмінацією програми став концерт «Вечір талантів», під час якого учасники представили українські пісні, театральні постановки, творчі номери, народний одяг і традиції, а також провели майстер-класи для дітей. Цей вечір перетворився на справжнє свято української культури, яке об'єднало гостей та жителів Ліки.

Не менш важливою стала поїздка до Загреба. Делегація відвідала Український дім, представила театральну виставу та зустрілася з українською громадою столиці. Такі зустрічі ще раз підтвердили: незалежно від країни проживання українці залишаються єдиною спільнотою.

Та найбільша цінність цієї зустрічі полягала не в екскурсіях чи концертах. Упродовж дванадцяти днів учасники жили як одна велика родина. Разом готували українські страви, снідали й вечеряли, подорожували, співали, допомагали одне одному, ділилися власними історіями та підтримували тих, кому це було особливо потрібно. Саме атмосфера довіри, щирості й родинного тепла стала головним здобутком цієї зустрічі.

Ці дванадцять днів ще раз довели просту істину: українців неможливо розділити відстанями чи державними кордонами. Там, де звучить рідна мова, лунає українська пісня, а діти разом сміються і граються, народжується справжнє відчуття дому — навіть далеко від України.

Найемоційнішим моментом стало прощання. Дітям було важко розлучатися з новими друзями, батьки та керівники організацій дякували одне одному за незабутні дні, а на очах багатьох блищали сльози. Саме тоді всі зрозуміли: за ці два тижні народилася дружба, яка не знає кордонів.

Важливим підсумком візиту стало підписання Меморандуму про співпрацю між Українським культурно-просвітнім товариством «Українці у Ліці» (Хорватія) та Українським культурним центром «Джерело» (Латвія). Документ став символом партнерства та відкрив нові можливості для реалізації спільних культурних, освітніх і молодіжних проєктів, зміцнення зв'язків між українськими громадами Європи та збереження української культури далеко від рідної землі.

Українське культурно-просвітнє товариство «Українці у Ліці» висловлює щирі подяку всім, хто допоміг організувати цю незабутню зустріч: муніципалітету Плітвицькі Єзера, ресторану та готелю «Мацולה», Посольству України в Республіці Хорватія на чолі з Надзвичайним і Повноважним Послом Василем Кириличем, «Музичній творчості ІЛКІВ», а також волонтерам Маріяні Наход і Жельці Брозович. Завдяки їхній підтримці, гостинності та небайдужості вдалося створити атмосферу справжнього українського дому, де кожен відчував себе частиною великої родини.

Окрема подяка — кожному учаснику делегації з Латвії. Саме ви наповнили ці дні дитячим сміхом, творчістю, відкритістю та любов'ю до України. Ми щиро віримо, що ця зустріч стане початком багаторічної дружби між нашими

організаціями, нових спільних проєктів і добрих традицій.

Сьогодні, коли Україна продовжує боротьбу за свою свободу, такі зустрічі мають особливе значення. Вони доводять, що українська єдність сильніша за будь-які відстані, а культура залишається тим міцним фундаментом, який об'єднує людей у різних країнах світу.

Дружба, народжена в Ліці між українцями Хорватії та Латвії, неодмінно матиме продовження — у нових зустрічах, спільних культурних ініціативах, молодіжних проєктах і справах, які ще більше зміцнять українську громаду Європи.

Бо поки ми тримаємося разом, підтримуємо одне одного, бережемо свою культуру й передаємо її дітям — Україна живе. Не лише на своїй землі, а й у серцях мільйонів українців по всьому світу.

Вікторія Ільків

● КИЇВСЬКИЙ САМІТ: СПІЛЬНА ПОЗИЦІЯ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ НА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ

15 липня 2026 року в Києві, у День Української Державності, відбувся п'ятий Саміт Україна – Південно-Східна Європа. У зустрічі взяли участь лідери та високі представники держав регіону, Президент України Володимир Зеленський і Президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляен. Серед учасників був і Прем'єр-міністр Республіки Хорватія Андрей Пленкович, підтвердивши послідовну підтримку України з боку Хорватії.

Київська зустріч відбулася в умовах триваючої російської агресії та стала черговим свідченням того, що безпека України безпосередньо пов'язана з безпекою Чорноморського регіону, Південно-Східної Європи та всієї Європи. Учасники саміту наголосили на необхідності подальшої підтримки України та досягнення всеохоплюючого, справедливого і тривалого миру.

За підсумками саміту була ухвалена **Київська декларація**, у якій держави-учасниці рішуче засудили російську агресію та підтвердили підтримку незалежності, суверенітету й територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів. Окремо наголошено на необхідності зміцнення української протиповітряної оборони, повернення депортованих українських дітей, звільнення незаконно утримуваних цивільних і військовополонених та притягнення Росії до відповідальності за воєнні злочини.

Важливою частиною спільної позиції стала підтримка європейської перспективи України та Молдови і подальшого розширення Європейського Союзу. У декларації також підкреслено стратегічне значення Чорноморського регіону, енергетичної та кібербезпеки, протидії дезінформації й гібридним загрозам.

Київський саміт ще раз засвідчив: країни Південно-Східної Європи розглядають сильну, вільну та суверенну Україну як важливу передумову безпеки й стабільності всієї Європи. Наступний Саміт Україна – Південно-Східна Європа домовлено провести у Словенії у 2027 році.

● НАРПА ДЕІ У ЗАГРЕБІ – МУЗИЧНЕ ПАЛОМНИЦТВО КРІЗЬ ХРИСТИЯНСЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА ПІСНЯ ЗА

МИР В УКРАЇНІ

У перепопненій греко-католицькій церкві святих Кирила і Методія в Загребі вокальна група Нарпа Dei musica sacra повела публіку в музичну подорож крізь століття християнства, різні народи та традиції. Особливо зворушливо прозвучала українська різдвяна пісня «В темную нічку», присвячена миру в Україні.

У четвер, 20 серпня 2026 року, греко-католицька церква святих Кирила і Методія в Загребі була перепопнена. Люди прийшли на концерт Нарпа Dei musica sacra, але вже після перших звуків стало зрозуміло: цього вечора на них чекає не просто концерт, а музична подорож крізь різні епохи, культури та християнські традиції.

Троє виконавців — дві жінки та один чоловік — без музичного супроводу наповнили храм багатоголоссям. Їхні голоси піднімалися під склепіння церкви, використовуючи природну акустику простору й створюючи відчуття великого хору.

Програма розпочалася великодніми виголосами й повела слухачів до Базиліки Гробу Господнього в Єрусалимі — святого місця, пов'язаного з Христовими страстями, смертю та воскресінням. Саме тут упродовж століть перетиналися різні давні християнські обряди та літургійні традиції.

Нарпа Dei передала це розмаїття мовою музики. Пролунав «Отче наш» арамейською мовою, грецький «Agni Parthene», вірменський «Surb», коптський «Еро ого». Латинську традицію представив «Veni Creator Spiritus», єврейську — «Lekha Dodi».

Одна за одною змінювалися мови, мелодії та музичні традиції. Переклад був непотрібним: емоційний зміст творів передавався голосами. Слухачі ніби переходили з одного культурного простору в інший, відкриваючи для себе як знайомі, так і зовсім незнайомі духовні традиції.

І тоді настала черга України.

Коли прозвучали перші звуки української різдвяної пісні «В темную нічку», у храмі зазвучала українська мова. Для українців у залі це був особливий момент: знайома мелодія

прозвучала далеко від України — поруч із давніми піснями інших народів і в ширшому міжнародному контексті.

У центрі пісні — Діва Марія, яка після народження Ісуса бере Дитя на руки й співає Йому. Материнська ніжність, любов і передчуття долі Дитини надають цій різдвяній пісні особливої глибини.

Награ Dei присвятила її миру в Україні.

У сучасному українському контексті образ матері з дитиною набуває особливої сили. Він нагадує про тисячі українських матерів, які чекають своїх дітей і мріють про їхнє безпечне майбутнє. Саме тому «В темну нічку» стала одним із найемоційніших моментів вечора — українська колискова прозвучала як символ материнської любові, життя та прагнення до миру.

Після цього подорож продовжилася. З китайської традиції прозвучала «Wan Fu Maliya», за нею — твір з індійської традиції. Африканську духовну спадщину представила «Ave Maria», хорватську — «Zdravo, Djevice». Прозвучала також «Cruх Sacra Sit Mihi Lux» — «Святий Хресте, будь мені світлом», пов'язана з медаллю святого Бенедикта, а згодом — грузинська «Shen Khar Venakhi».

Так у межах однієї програми зустрілися арамейська, сирійська, грецька, вірменська, коптська, латинська, єврейська, українська, китайська, індійська, африканська, хорватська та грузинська традиції.

Особливого значення цій зустрічі надавало саме місце концерту. Греко-католицька церква святих Кирила і Методія в Загребі, поєднуючи східну християнську традицію з Католицькою Церквою, сама є простором, у якому перетинаються різні духовні спадщини.

Для української громади цей вечір став можливістю почути власну культурну та духовну традицію поруч із традиціями інших народів. Українська мова звучала серед арамейської, грецької, латинської, грузинської та інших мов — як природна частина цієї великої музичної мозаїки.

Фіналом концерту став давній християнський заклик: «Прийди, Господи Ісусе — Маранафа».

Після останніх звуків зал вибухнув оплесками.

Цей вечір залишив по собі враження не лише від виняткового вокального виконання. Програма Награ Dei продемонструвала, як музика здатна долати мовні та культурні кордони й поєднувати традиції, що формувалися в різних куточках світу.

А серед усіх цих голосів особливо виразно прозвучала українська «В темну нічку». Її ніжна мелодія, образ матері й Дитини та присвята миру в Україні стали особливим акцентом вечора.

У переповненому загребському храмі українська колискова прозвучала як тихий, але сильний голос — голос матері, яка понад усе бажає своїй дитині життя, безпеки та миру.

Славко Бурда

УКРАЇНЕЦЬ ІЛЛЯ КОВТУН — ГЕРОЙ ЧЕМПІОНАТУ ЄВРОПИ В ЗАГРЕБІ

Від Черкас до Осіска — і до двох золотих медалей для Хорватії

З 19 до 23 серпня 2026 року Загреб став центром європейської спортивної гімнастики. Чемпіонат Європи зібрав найсильніших гімнасток і гімнастів континенту, перетворивши хорватську столицю на місце зустрічі провідних спортсменів Європи. Проведення змагань такого масштабу вкотре продемонструвало спроможність Хорватії організовувати великі міжнародні спортивні події. Організація чемпіонату, атмосфера в залі та виступи спортсменів подарували глядачам справжнє спортивне свято.

Для України цей чемпіонат мав особливе значення. Українські гімнастки й гімнасти гідно представляли свою країну, демонструючи високий рівень української школи спортивної гімнастики. Але особливе місце в загребській історії посів один спортсмен — українець Ілля Ковтун, який цього разу виступав уже у складі збірної Хорватії.

І саме він став одним із головних героїв чемпіонату.

Народжений в українських Черкасах, вихований українською школою спортивної гімнастики, Ілля Ковтун у Загребі вперше виступав на великому міжнародному турнірі під хорватським прапором. Перед хорватськими вболівальниками він здобув **дві золоті медалі для Хорватії** — у багатоборстві та у вправі на паралельних брусах.

19 серпня Ковтун став чемпіоном Європи в багатоборстві. У шести дисциплінах він набрав 82,833 бала і випередив найближчого суперника лише на одну тисячну. Це була надзвичайно напружена боротьба, яка завершилася історичною перемогою.

Через кілька днів, 22 серпня, Ковтун знову піднявся на найвищу сходинку п'єдесталу. У фіналі на паралельних брусах він отримав 14,700 бала і здобув друге золото чемпіонату Європи для Хорватії.

Так упродовж кількох днів один спортсмен приніс хорватській збірній два європейські титули.

Для хорватської спортивної гімнастики це був історичний результат. Ковтун став першим представником Хорватії, який здобув медаль у чоловічому багатоборстві на чемпіонатах Європи, і одразу — золоту.

Але за цими двома медалями стоїть значно більша історія.

Ілля Ковтун народився 10 серпня 2003 року в Черкасах. Спортивною гімнастикою почав займатися ще в дитинстві, а його талант невдовзі вивів його на міжнародний рівень. У складі збірної України він здобув численні нагороди на чемпіонатах Європи та світу. 2023 року став срібним призером чемпіонату світу в багатоборстві, а на Олімпійських іграх у Парижі 2024 року виборов срібну медаль у вправах на паралельних брусах.

На чемпіонатах Європи він уже двічі перемігав на паралельних брусах — у 2023 році в Анталії та 2024 року в Риміні, виступаючи тоді за Україну.

Після початку повномасштабної російської агресії проти України його життя змінилося. Ковтун приїхав до Хорватії та оселився в Осієку. Саме тут він разом зі своєю тренеркою Іриною Надюк продовжив тренування і підготовку до найважливіших міжнародних змагань.

Осієк поступово став для нього не просто місцем перебування. Він став містом, у якому спортсмен продовжив свою кар'єру, щодня тренувався і готувався до нових перемог.

Згодом Ковтун отримав хорватське громадянство, а Міжнародна федерація гімнастики затвердила зміну його спортивної приналежності. Через правила, пов'язані зі зміною спортивного громадянства, йому довелося чекати, перш ніж він отримав право представляти Хорватію на великих міжнародних змаганнях.

І цей довгоочікуваний момент настав саме в Загребі.

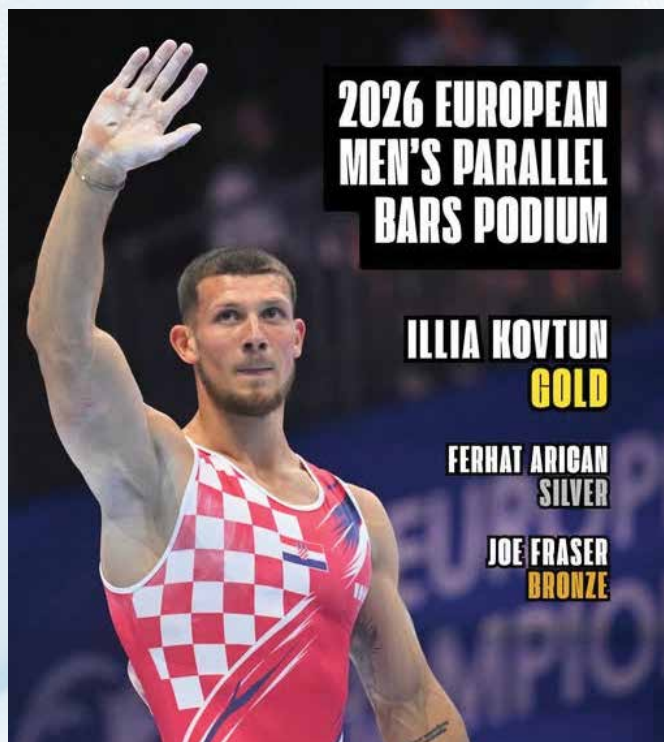
Перед хорватськими трибунами Ковтун вийшов на поміст уже в хорватській спортивній формі. Для нього це був новий етап кар'єри. Для Хорватії — поява спортсмена, який одразу став одним із головних героїв національної збірної.

Коли після перемоги в багатоборстві в Загребській арені пролунав хорватський гімн, на найвищій сходинці п'єдесталу стояв молодий чоловік, народжений в Україні, який значну частину свого спортивного життя провів під українським прапором.

А тепер він приніс золото Хорватії.

Через кілька днів ця сцена повторилася після фіналу на паралельних брусах.

Для української громади в Хорватії успіх Ковтуна має особливе значення. Його історія — це не лише історія великого спортсмена. Це також історія українця, який через війну опинився в іншій країні, знайшов там безпеку,

продовжив професійну діяльність і зумів реалізувати свої спортивні здібності на найвищому рівні.

Він не забув, звідки походить. Українська школа спортивної гімнастики дала йому основу, з якої почався його великий спортивний шлях. Хорватія у складний момент відкрила перед ним свої двері, дала можливість продовжити тренування і життя.

Сьогодні ці дві частини його біографії вже неможливо розділити.

Черкаси — місто його народження.

Україна — країна, яка сформувала його як спортсмена.

Осієк — місто, де він продовжив свою спортивну кар'єру.

Хорватія — країна, за збірну якої він у Загребі здобув два титули чемпіона Європи.

Саме тому перемоги Іллі Ковтуна — це значно більше, ніж два здобуті спортивні результати.

Вони стали історією зустрічі двох країн, двох життєвих шляхів і двох спортивних традицій.

Чемпіонат Європи в Загребі завершився, але його герої залишаються в пам'яті. Серед них особливо вирізняється Ілля Ковтун — уродженець Черкас, який знайшов новий дім в Осієку, а на чемпіонаті Європи в Загребі здобув для Хорватії дві золоті медалі.

Його успіх став яскравою сторінкою не лише хорватської, а й української спортивної історії.

Від Черкас до Осієка. Від України до Хорватії. Від вимушеного переїзду — до європейської вершини.

Ілля Ковтун — українець, який у Загребі став дворазовим чемпіоном Європи у складі збірної Хорватії.

35 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ – ДЯКУЄМО ВСІМ, ХТО З УКРАЇНОЮ!

З нагоди 35-ї річниці відновлення незалежності України від імені Українського культурно-просвітнього товариства «Кобзар» – Загреб щиро вітаю всіх українців на Батьківщині та в усьому світі, а також усіх друзів України, які своїми словами, справами та солідарністю підтримують український народ.

Тридцять п'ять років тому Україна відновила свою незалежність і стала вільною та суверенною європейською державою. Сьогодні український народ продовжує мужньо захищати свою свободу, незалежність, суверенітет і територіальну цілісність, виборюючи право самостійно визначати своє майбутнє.

У цій боротьбі Україна не залишилася сама.

Особливу вдячність висловлюю Республіці Хорватія, її державному керівництву, установам, містам і громадам, хорватському народові, громадським, культурним та гуманітарним організаціям, волонтерам і всім людям доброї волі, які від перших днів війни підтримують Україну та українців.

Хорватія, яка сама пережила Вітчизняну війну, добре розуміє ціну свободи, незалежності та права народу захищати свою землю. Дякуємо Хорватії за відкриті двері, за допомогу українським родинам, дітям, людям похилого віку та всім, хто був змушений залишити свої домівки. Дякуємо за людяність і солідарність, які стали не просто словами, а щоденною конкретною допомогою.

З особливою пошаною цього дня згадуємо всіх українських захисників і цивільних, які віддали своє життя за Україну. Їхня мужність і жертвність назавжди залишаться в історії нашої держави та в пам'яті українського народу.

Глибоку вдячність висловлюємо всім, хто сьогодні захищає Україну, часто ризикуючи власним життям заради свободи, своїх родин і майбутнього держави.

ПЕРШИЙ ПАРАД ДРОНІВ У КИЄВІ ДО ДНЯ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ 2026 РОКУ

Ми прагнемо миру – але миру справедливому і тривалого, миру, який ґрунтується на повазі до незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.

У цей День Незалежності хочеться сказати просто:

Дякуємо всім, хто з Україною.

Дякуємо Хорватії.

Дякуємо всім державам і народам, які підтримують Україну.

Дякуємо волонтерам, організаціям та людям доброї волі.

Дякуємо українцям у Хорватії та в усьому світі, які зберігають зв'язок із Батьківщиною, українською мовою, культурою та національною ідентичністю.

І особливо – дякуємо всім, хто сьогодні захищає Україну.

Бажаю українському народові сили, єдності, незламності та якнайшвидшого справедливого миру, а Україні – залишатися вільною, незалежною, суверенною та територіально цілісною європейською державою.

Нехай пам'ять про всіх загиблих буде вічною, а їхня мужність стане джерелом сили для майбутніх поколінь.

Слава Україні!

З Днем Незалежності України!

З повагою і найщирішими побажаннями

Славко Бурда

голова Українського культурно-просвітнього товариства
«Кобзар» – Загреб

ЛИПОВЛЯНСЬКІ ЗУСТРІЧІ 2026 – УКРАЇНА У ЦЕНТРІ КУЛЬТУРНОГО ЄДНАННЯ

Наприкінці серпня Липовляни на кілька днів перетворилися на велику сцену культурного різноманіття Хорватії. Вулицями містечка проходили учасники у народних строях, звучали пісні й музика, а традиції різних національних спільнот зустрічалися в одному спільному просторі.

З 28 до 30 серпня 2026 року тут відбулися Липовлянські зустрічі – одна з найважливіших багатонаціональних культурних маніфестацій Хорватії. Цьогоріч вони мали особливий зміст: країною-партнером була Україна.

Українська присутність відчувалася в Липовлянах упродовж усіх трьох днів – у фотографіях, розмовах, піснях,

танці та музиці. Але за кожним мистецьким виступом стояла й сучасна історія України, яка сьогодні особливо гостро звучить далеко за її межами.

За підтримки Посольства України в Республіці Хорватія в бібліотеці Липовлян відкрили фотовиставку, присвячену війні в Україні. Фотографії наблизили до хорватської публіки реальність російської агресії, але водночас показали країну, яка, попри війну, продовжує жити, працювати й берегти свою культуру та національну ідентичність.

Важливим доповненням до культурної програми стала панельна дискусія «Центральний реєстр населення та національні меншини в РХ». За одним столом зустрілися представники державних установ, місцевої влади та національних меншин.

Серед учасників був і Славко Бурда, представник української національної меншини. У своєму виступі він звернув увагу на демографічні зміни, які в останні роки істотно змінили становище українців у Хорватії. Окрім історичної української громади, тут сьогодні перебуває близько 36 тисяч українців, які отримали тимчасовий захист після початку повномасштабної російської агресії.

Ця нова реальність перед українською громадою ставить і нові завдання – зберегти мову та культуру, залучити новоприбулих до культурного й суспільного життя та водночас поєднати їх з історичною українською діаспорою Хорватії.

А потім на сцену вийшла «Верховина».

З появою Заслуженого прикарпатського ансамблю пісні і танцю України Липовляни буквально зазвучали українською. Народні строї, пісня, музика і танець принесли на хорватську сцену барви українського Прикарпаття.

Виступ «Верховини» став одним із найяскравіших моментів цьогорічної маніфестації. Глядачі побачили не музейний образ України, а живу культуру, яка продовжує творити й звучати навіть у час війни.

Українська пісня в Липовлянах була водночас мистецтвом і посланням. Посланням про народ, який бореться за свою свободу, але не дозволяє війні відібрати в нього культуру, мову та пам'ять.

Особливого звучання українська присутність набула в неділю, 30 серпня. У переповненій церкві св. Йосипа в Липовлянах «Верховина» представила концерт духовної музики українською мовою.

Після яскравого фольклорного виступу сцена змінилася тишею храму. Тут уже не було святкової метушні – лише українське слово, духовна музика і уважна публіка.

У переповненій церкві українські митці відкрили інший вимір своєї культури – її духовну глибину. Концерт став своєрідним прощанням із Липовлянами.

Після виступу відбувся обмін пам'ятними подарунками та словами подяки. Ансамблю подякували священник парафії св. Йосипа Томіслав Павлович та голова муніципалітету Липовляни Нікола Хорват. На прощанні були присутні посол України Василь Кирилич, представники української меншини Липовлян та української громади з інших частин Хорватії.

Та українська пісня того дня ще не змовкла.

Після Липовлян «Верховина» вирушила до Ліпіка, де відбувся ще один концерт. І це було більше, ніж продовження гастрольної програми. У Ліпіку встановлено пам'ятник видатному українському письменникові та культурному діячеві Івану Франку, а також діє Хорватсько-українське товариство.

Так український культурний маршрут проліг від Липовлян до Ліпіка – від великої багатонаціональної сцени, через духовну музику в храмі, до місця, де Хорватія зберігає пам'ять про одного з найвидатніших українських письменників.

Липовлянські зустрічі мають давню традицію. Вони були засновані 1976 року як простір зустрічі різних національних і культурних спільнот. Після перерви, спричиненої воєнними подіями, маніфестація відновилася 2010 року і відтоді стала важливою частиною культурного життя Хорватії.

Її сила саме в тому, що тут ніхто не повинен відмовлятися від власної ідентичності. Навпаки – кожна спільнота приходить зі своєю мовою, піснею, музикою, танцем і традицією, щоб зустрітися з іншими.

Цьогоріч Україна принесла до Липовлян не лише фольклор. Фотовиставка нагадала про війну. Панельна дискусія відкрила питання нової реальності української громади в Хорватії. «Верховина» показала силу української народної культури, а концерт у церкві св. Йосипа – її духовний вимір.

І коли після трьох днів згасли вогні сцени, а учасники почали роз'їжджатися, у Липовлянах залишилося головне – відчуття зустрічі.

Зустрічі різних народів, різних мов і традицій, але з однаковим прагненням – зберегти власну культуру та з повагою ставитися до культури іншого.

Цьогорічна Україна була в Липовлянах не просто гостем і не лише країною-партнером. Вона була присутня своєю історією, болем, піснею, духовністю та незламністю.

А шлях «Верховини» від Липовлян до Ліпіка став ще одним символічним мостом між Україною та Хорватією – мостом, який будується піснею, культурою, пам'яттю і живим людським спілкуванням.

Славко Бурда

УКРАЇНЦІ ХОРВАТІЇ: НОВА ДЕМОГРАФІЧНА РЕАЛЬНІСТЬ, ПРО ЯКУ ЗАГОВОРILI НА ЛИПОВЛЯНСЬКИХ ЗУСТРІЧАХ

Панельна дискусія «Центральний реєстр населення та національні меншини в Республіці Хорватія», що відбулася 29 серпня в Народній бібліотеці та читальні в Липовлянах у рамках цьогорічних Липовлянських зустрічей, звучала спершу як суто адміністративна тема. Але саме там, серед представників державних і місцевих органів влади та національних меншин, українська громада Хорватії отримала привід заговорити про питання, яке вже кілька років накопичується під поверхнею офіційної статистики.

Основна дискусія стосувалася того, що Центральний реєстр населення означатиме для національних меншин, чи допоможе він краще реалізувати їхні права і як підготуватися до 2034 року — саме тоді зібрані дані мають почати застосовуватися на практиці. Окремо йшлося про скорочення чисельності деяких національних меншин, яке напряду позначається на можливості користуватися правами, гарантованими меншинам.

У цьому контексті виступ Славка Бурди, голови українського культурно-просвітнього товариства «Кобзар» із Загреба, окреслив питання, яке для української громади в Хорватії стало одним із найгостріших: як система обліку населення, побудована на даних, має врахувати абсолютно нову реальність українців у країні.

Йдеться про накладання двох різних історій. З одного боку — українська національна меншина з понад стодвадцятирічною історією на хорватських землях, яка десятиліттями створювала власні культурні, освітні, громадські та церковні інституції. З іншого — нова, набагато численніша хвиля українців, що приїхали після початку війни й отримали тимчасовий захист. За словами Бурди, наразі таких у Хорватії близько 36 тисяч. Разом із традиційною діаспорою це вже зовсім інша демографічна картина, ніж та, до якої звикли хорватські інституції.

Нову реальність видно і в тому, як змінюється організоване життя громади. Поряд із давніми товариствами української меншини за останні роки виникли нові об'єднання, засновані переважно українцями, які перебувають у Хорватії менш ніж п'ять років, — у Корениці, Пулі, Карловці, Спліті, Загребі та Рієці. Фактично поруч із усталеною мережею української діаспори формується друга, паралельна мережа — і між ними є суттєва різниця в правовому та суспільному становищі.

Товариства старшої діаспори традиційно належать до організацій української національної меншини: їхні члени історично присутні на хорватській території, десятиліттями розбудовували громадське життя і користуються правами,

що випливають зі статусу меншини, зокрема правом на культурну автономію. Натомість більшість членів нових об'єднань перебувають у країні на підставі тимчасового захисту, і їхній довгостроковий статус поки що не визначений — ніхто не знає напевно, скільки з них залишаться в Хорватії після завершення війни, а скільки повернуться додому.

Це виводить дискусію Бурди за межі суто статистичного питання. Для тих, хто зрештою вирішить залишитися, дорога до повної інтеграції в хорватське суспільство буде довгою і пов'язаною з урегулюванням статусу та набуттям громадянства. Лише після цього — залежно від правового статусу й особистого вибору кожного — можна буде говорити про їхнє місце в українській національній меншині та про доступ до прав культурної автономії.

Відповіді на головне питання — чи стануть сьогоднішні тимчасово захищені українці постійною частиною української національної громади Хорватії — сьогодні просто не існує. Війна триває, і поки одні продовжують пов'язувати своє майбутнє з Україною, інші, ймовірно, залишаться. Саме тому те, як буде влаштований майбутній перепис і як вестиметься облік у Центральному реєстрі населення, матиме реальне значення для того, якою постане українська громада за кілька років.

Другий сюжет, порушений у виступі Бурди, стосується політичного представництва — системи рад і представників національних меншин та їхньої ролі в місцевому й регіональному самоврядуванні. Українська меншина сьогодні розпорошена по всій країні: від Подунав'я та Славонії через Загреб і центральну Хорватію до Рієки, Істрії, Спліта та інших частин адриатичного узбережжя. Ця географічна широта — свідчення масштабу української присутності, але водночас і виклик для реалізації права на політичне представництво на місцях.

На останніх виборах українській національній меншині вдалося зберегти пряме представництво через дві ради — в муніципалітеті Липовляни та в муніципалітеті Богдановці. У громадах, де умови дозволяли обрати лише представника меншини на рівні міста чи жупанії, українці представлені саме через таку інституцію. Чисельність і територіальний розподіл громади безпосередньо впливають на те, чи вдасться утримати ці форми представництва — або, навпаки, чи з'являться нові.

Через усе це питання Центрального реєстру населення для української меншини далеко не суто технічне. За ним стоїть значно ширше питання: скільки українців насправді живуть у Хорватії, який у них статус, де вони мешкають, скільки планують залишитися надовго і скільки з часом визначатимуть себе як частину української національної меншини. Картина, яку покаже наступний перепис, цілком може відрізнятись від сьогоднішньої.

Залежно від того, як і коли закінчиться війна, частина людей, які зараз перебувають під тимчасовим захистом, повернеться в Україну, а частина — залишиться, інтегрується, отримає хорватське громадянство і стане постійною частиною української громади в країні. У такому разі Хорватія фактично здобуде нове покоління української спільноти, яке разом з історичною діаспорою формуватиме ширшу українську культурну і суспільну присутність.

Водночас із цифрами варто поводитися обережно:

● ХОРВАТСЬКІ ПОЛІТИКИ НА ЗУСТРІЧІ З УКРАЇНСЬКОЮ ДІАСПОРОЮ У СПЛІТІ

кількість українців під тимчасовим захистом — це не те саме, що кількість представників української національної меншини. Це дві групи з різним правовим статусом, і лише подальший перебіг подій — тривалість перебування, врегулювання статусу, особистий вибір кожного — покаже, якою насправді стане чисельність і структура української меншини в Хорватії.

Тому питання, яке Славко Бурда підняв на панелі в Липовлянах, стосується не лише самих українців. Воно стосується і хорватської держави, перед якою стоїть завдання правильно розпізнати нову демографічну реальність і врахувати її в майбутній політиці щодо національних меншин.

Для української громади головне завдання лишається незмінним — зберегти те, що історична діаспора вибудовувала понад сто двадцять років: мову, культуру, традиції, суспільні та церковні інституції. Але водночас відкрити простір для тих, хто прийшов пізніше і через війну став частиною хорватського суспільства. Саме на цьому перетині старої діаспори й нової громади сьогодні народжується інша, ще не до кінця сформована картина українців у Хорватії. Якою вона стане остаточно, покажуть майбутні вибори, майбутній перепис і те, як хорватські інституції відповідять на виклик, що його озвучив Бурда в Липовлянах.

УКРАЇНЦІ В БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНІ: СТОЛІТТЯ ВИЖИВАННЯ ТА ЗАНЕПАДУ

Богдан Ліський, Корнеліус, Орегон

Протягом більш ніж 100 років українці жили в Боснії і Герцеговині як одна з найвиразніших сільських меншин регіону. Їхня історія почалася наприкінці XIX століття, коли родини зі Східної Галичини — а також менші групи з Буковини та Закарпаття — залишили австро-угорські провінції у пошуках землі, стабільності та економічного виживання. У 1890–1914 роках сотні українських родин переселилися на пагорбисті північні території Боснії, утворивши компактні поселення, які зберігали мову, віру та звичаї протягом десятиліть.

Їхню демографічну історію можна відтворити з незвичною точністю. Австро-угорські переписи, державні югославські статистики, календарі Греко-католицької церкви та «Спархіяльний вісник» Крижевецької єпархії створюють безперервний статистичний ланцюг. У 1895 році в Боснії було зафіксовано лише 163 греко-католики. До 1910 року їхня кількість зросла до 8 136, з яких 7 431 особа задекларувала русинську (українську) мову як рідну. Це стрімке зростання відображає інтенсивність переселення у фінальні десятиліття Габсбурзької монархії.

Перший перепис Королівства сербів, хорватів і словенців 1921 року зафіксував 9 308 греко-католиків і 8 146 русинів. Церковні джерела 1930-х і початку 1940-х років свідчать про подальше зростання: 9 300 греко-католиків у 1933 році, 10 817 у 1940-му та 10 930 у 1941-му.

«Спархіяльний вісник» 1943 року повідомляє про приблизно 12 435 українських греко-католиків у Боснійському вікаріаті, із загальною кількістю близько 15 тисяч парафіян. Це був демографічний пік української присутності в Боснії і Герцеговині.

Після Другої світової війни тенденція різко змінилася. Югославські переписи 1948–1991 років показують постійне скорочення — від 7 883 русинів у 1948 році до лише 3 929 українців у 1991-му. Останній доступний перепис, проведений у 2013 році в Республіці Сербській, зафіксував 2 197 українців, більшість з яких проживає у Прняворі, Баня-Луці, Прієдорі та Лакташах. У багатьох муніципалітетах залишився лише один українець. Статистичні дані не залишають сумнівів: громада невпинно зменшується десятиліттями.

Економічні умови відіграли вирішальну роль. Українців поселили на маргінальних, пагорбистих землях між річками Уна, Босна і Сава. Їхні села — Домброва, Детлак, Стара Домброва, Нова Домброва, Трнополе-Козарац, Лішня, Девятина, Хорвачани, Лепениця, Церовляни та інші — часто розташовувалися за 20–30 кілометрів від найближчого міста.

Дороги були погані, ринки далекі, промисловий розвиток повільний. Після 1945 року частина українців знайшла роботу на фабриках у Прняворі, Баня-Луці та Прієдорі, але цього ніколи не було достатньо для утримання сільського населення. Багато хто виїхав до інших республік Югославії або емігрував за кордон.

Соціалістична аграрна політика ще більше послабила громаду. Високі податки, примусова праця та створення державних господарств за радянським зразком порушили традиційне сільське господарство. У кількох випадках землю конфіскували без компенсації. У Старій Дуброві українські родини втратили свої господарства повністю, а територію згодом перетворили на державний сосновий ліс. Такі заходи прискорили відтік молодших поколінь.

Війна залишила глибокі й тривалі рани. Під час Другої світової війни українські села зазнали руйнувань від сербських четників. Змішане польсько-українське село Домброва (Пастирево) біля Босанського Нового було знищене. Села Раковац і Кунова спалені у травні 1942 року. Камениця, колись жваве українське поселення, була покинута після того, як її церкву, монастир і школу знищили; мешканці переселилися до Славонії, Срему та Бачки.

Українці служили у різних військових формуваннях — найпомітніше в Українському легіоні, створеному 1941 року в складі Хорватської домобранської армії, а також у партизанах Тіто, німецькій армії (через примусову мобілізацію) та меншою мірою в четницьких і усташських підрозділах. Українці гинули у всіх цих формаціях; хоча систематичних досліджень немає, оцінки свідчать про кілька сотень загиблих.

Війна 1992–1995 років принесла нові трагедії. Українську греко-католицьку церкву в Прняворі підірвали вибухівкою. Церкву в Старій Дуброві спалили, хоча українці там не проживали з 1940-х років. Конвент Сестер Службениць у Баня-Луці був пошкоджений а також допоміжні об'єкти при українській греко-католицькій церкві. Українські цивільні загинули або зникли безвісти, серед них родина Бутинських у Козарці, Драгіца Романишин із Боснійської Градишки, Павло Стефанюк із Баня Луки. Деяких українців примусово залучали до робіт або утримували в таборах. Хоча вони не були стороною конфлікту і не проживали безпосередньо в зоні бойових дій, усе ж стали жертвами етнічного насильства.

Після 1945 року асиміляція значно прискорилася. Переїзд до міст, змішані шлюби та прийняття домінуючого сербського культурного середовища поступово витіснили українську мову й традиції. У попередні десятиліття українці підтримували сильну культурну ідентичність через парафіяльне життя, читальні, аматорські гуртки та греко-католицькі звичаї. Але наприкінці XX століття щоденне використання української мови майже зникло. У змішаних шлюбах українські традиції часто замінювалися сербськими, включно зі святкуванням krsne slave — практики, чужої українській релігійній традиції.

Хоча сьогодні українці є найбільшою національною меншиною в Республіці Сербській, вони вже не становлять більшості ні в одному селі чи міському кварталі. Закон Республіки Сербської про захист національних меншин з 2004 року гарантує мовні права та двомовні написи в населених пунктах, де меншини становлять абсолютну

або відносно більшість. Однак на практиці ці положення неможливо застосувати: українці надто розпорошені й малочисельні, а в Республіці Сербській не існує жодного населеного пункту, де меншина становила б більшість. Через це жодна громада не може скористатися можливостями, які формально передбачає закон.

Ширший історичний висновок складний, але неминучий. Переселення національних меншин — передусім українців і поляків — до Боснії наприкінці XIX та на початку XX століття виявилось проблематичним рішенням. Попри більш ніж столітнє проживання українців і понад п'ятидесятирічну присутність поляків, ці громади так і не були повністю прийняті як рівноправні члени місцевого суспільства. Для українців це стало особливо болісно очевидним під час розпаду Югославії та Боснійської війни, коли меншини опинилися незахищеними й часто ставали мішенню насильства. Їхня довга історія в Боснії завершилася не інтеграцією, а розпорошенням і поступовим зникненням.

Сьогодні статистичні дані промовляють останній розділ: українська громада в Боснії і Герцеговині згасає, залишаючи по собі спогади, розкидані родини та історію, сформовану випробуваннями, стійкістю та важкими рішеннями їхніх предків.

● ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИЙ ВІКАРІАТ У БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНІ – ПОНАД СТОЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОЇ СПАДЩИНИ

Історія українських греко-католиків у Боснії і Герцеговині почалася понад сто років тому, коли наприкінці XIX та на початку XX століття сюди з Галичини прибули тисячі українських переселенців. Вони шукали землі для нового життя, але разом із собою принесли те, що було для них не менш важливим, — віру, східну літургійну традицію, мову, звичаї та пам'ять про рідний край.

Після встановлення австро-угорської адміністрації в Боснії і Герцеговині 1878 року переселення з різних частин монархії посилювалося. Українські громади почали формуватися насамперед у північній та західній частинах країни — у Прняворі, Деветині, Лішні, Дервенті, Камениці, Баня-Луці, Козарці та інших місцевостях. Поступово виникали парафії, будувалися церкви, організовувалося релігійне й громадське життя.

Для українців церква від самого початку була не лише місцем молитви. Вона ставала осередком громади, де зберігалися мова, пісня, звичаї та родинна пам'ять. Навколо храмів формувалося суспільне життя переселенців, а літургійна традиція допомагала їм зберігати свою окремішність у новому середовищі.

Особливе місце в цій історії посідає **Камениця**, де на

початку XX століття оселилися студити. Заснування тут студитського монастиря, яке пов'язують із 1909 роком, стало важливою подією для духовного життя українських греко-католиків Боснії. Монахи сприяли розвитку східної монашої традиції та душпастирської опіки над українськими родинами.

Важливу роль у формуванні церковного життя українців Боснії відіграв і митрополит **Андрей Шептицький**. Він цікавився становищем українських греко-католиків поза межами Галичини, відвідував Боснію та підтримував контакти з церковними діячами Крижевацької єпархії. Його зв'язки з Крижевцями, Загребом і Руським Керестуром показують, що українські греко-католицькі громади Південно-Східної Європи вже тоді були пов'язані широкою мережею церковних і культурних контактів.

Важливим етапом стало 1914 року створення Греко-католицької апостольської адміністрації Боснії і Герцеговини. Її поява була результатом уже тривалого розвитку греко-католицьких громад і прагнення забезпечити для них більш організовану душпастирську опіку. Апостольським адміністратором був призначений монсеньйор Олексій Базюк, а особливого значення набувала Баня-Лука.

Адміністрація діяла до **1924 року**. Після Першої світової війни та розпаду Австро-Угорщини церковні й політичні обставини докорінно змінилися. Греко-католицькі громади Боснії і Герцеговини знову були включені до складу Крижевацької єпархії. Саме цей зв'язок став основою подальшої церковної безперервності.

Протягом наступних десятиліть Крижевацька єпархія залишалася важливою духовною опорою для греко-католиків цього простору. Її очолювали владика Юлій Дрогобецький, Діонізій Няраді, Янко Шімак, Габріель Букатко, Славомир Мікловш та Нікола Кекіч. Сьогодні єпархію очолює владика **Мілан Стіпич**. Через цю церковну тяглість історія українських греко-католиків Боснії безпосередньо пов'язана з історією греко-католиків Хорватії та ширшого простору Центральної й Південно-Східної Європи.

Новий етап розпочався **1978 року**, коли було створено Боснійсько-Славонський вікаріат. А 2005 року сформовано сучасний **Греко-католицький вікаріат Крижевацької єпархії в Боснії і Герцеговині**, покликаний координувати душпастирське життя греко-католицьких громад на території країни.

Сьогодні Вікаріат об'єднує **десять історичних парафій** — у Баня-Луці, Церовлянах, Дервенті, Деветині, Камениці, Козарці, Лепениці, Лішні, Прняворі та Старій Дубраві. За кожною з них стоїть окрема історія українських родин, церков, кладовищ, традицій і поколінь.

Від 2025 року Вікаріат очолює **протоієрей Орел Закалюк**, призначений вікарієм декретом Крижевацької єпархії. Перед ним і перед громадами стоїть непросте завдання — підтримувати церковне життя в умовах, коли колись численні українські поселення значно змінилися.

Війна в Боснії і Герцеговині 1991–1995 років, еміграція та демографічні зміни особливо сильно позначилися на українських громадах. Частина родин виїхала до Хорватії, Західної Європи, Канади та інших країн. У деяких парафіях кількість постійних вірян сьогодні вже не можна порівнювати з минулим.

Але громади не зникли.

На великі свята нащадки українських переселенців повертаються до своїх храмів, відвідують могили предків, беруть участь у богослужіннях, зустрічаються з родичами. Саме тут особливо відчувається, що церковна спадщина — це не лише адміністративна структура чи будівля храму. Це пам'ять поколінь.

Важливою частиною цієї спадщини залишаються Божественна Літургія, церковний спів, колядки, великодні традиції, писанки, родинні звичаї та українська культурна пам'ять. У храмах і досі зберігаються іконостаси, ікони, літургійні книги, хрести, ризи та інші предмети, які розповідають про історію українських греко-католиків Боснії.

Поруч із церковним життям важливу роль відіграють і культурні товариства. У Прняворі, зокрема, діє Культурно-просвітне товариство «**Тарас Шевченко**», яке є одним із осередків організованого українського культурного життя.

Сьогодні перед Вікаріатом постає ще одне важливе завдання — **зберегти документальну та матеріальну спадщину**. Метричні книги, старі фотографії, церковні документи, кладовища, літургійні книги та родинні свідчення є безцінними джерелами історії українців Боснії і Герцеговини. Їхнє описання, оцифрування та збереження могли б стати важливим спільним проектом для Церкви, культурних товариств і дослідників.

Історія українських греко-католиків Боснії — це історія не лише минулого. Вона продовжується сьогодні — у десяти парафіях, у молитві, у церковному співі, у родинній пам'яті та в поверненні нащадків до місць, де понад століття тому оселилися їхні предки.

Від Галичини до Боснії, від перших українських поселень до сучасного Вікаріату, через Каменицю і студитів, митрополита Андрея Шептицького, Апостольську адміністрацію 1914 року, Крижевацьку єпархію та покоління священників і вірян простягається одна історична лінія — лінія віри, пам'яті та української духовної спадщини.

Церкви зберігають простір, метричні книги — імена, кладовища — сліди предків, старі фотографії — їхні обличчя, а родини — пам'ять.

Саме з цієї пам'яті й продовжується історія Греко-католицького Вікаріату Боснії і Герцеговини.

Славко Бурда

КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В ХОРВАТІЇ ПОРУЧ З УКРАЇНСЬКИМИ БІЖЕНЦЯМИ

Галина САГАН, доктор історичних наук, професорка Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Тетяна КОСТЮК, доктор наук з державного управління, професорка Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Редакційна примітка

Професорка Галина Саган передала редакції часопису «Слово Кобзаря» наукову працю, написану спільно з професоркою Тетяною Костюк, у якій досліджується реакція хорватських релігійних і суспільних інституцій на кризу біженців, спричинену російською агресією проти України, а також різні форми допомоги українським біженцям у Республіці Хорватія.

Оскільки розгорнута наукова версія цієї праці вже була опублікована в міжнародному науковому журналі *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*, редакція «Слова Кобзаря» вирішила скоротити текст і адаптувати його для своїх читачів. Основну увагу зосереджено на діяльності Католицької та Греко-Католицької Церкви в Хорватії, а також на гуманітарній, душпастирській, освітній та інтеграційній допомозі українцям, які після 24 лютого 2022 року були змушені шукати притулку в Хорватії.

Окремі події та заходи, згадані в цій праці, вже протягом останніх чотирьох років висвітлювалися на сторінках «Слова Кобзаря». Однак це жодним чином не применшує авторського внеску професорок Саган і Костюк. Їхня праця є ширшим і системним науковим дослідженням цієї теми, у якому узагальнено численні форми допомоги та діяльності релігійних інституцій, української громади, гуманітарних організацій та інших установ у Республіці Хорватія.

Від перших днів війни – допомога і солідарність

Повномасштабне російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року спричинило велику хвилю вимушеного переселення українців. Хорватія від самого початку долучилася до прийому та забезпечення людей, які були змушені залишити свої домівки. Поряд із державними установами, місцевими громадами, гуманітарними організаціями та українськими товариствами важливу роль відіграли й релігійні громади.

Особливе місце в наданні допомоги посіли католицькі та греко-католицькі інституції. Їхня допомога не обмежувалася лише матеріальною підтримкою. Українцям, які прибули до Хорватії, були потрібні духовна близькість, розмова,

розуміння, допомога в адаптації до нового середовища, вивчення хорватської мови та відчуття, що в тяжких воєнних обставинах вони не самі.

У цьому контексті особливо вирізняються Крижевецька єпархія та її Карітас, Єзуїтська служба у справах біженців (JRS), а також Хорватський католицький університет та їхня співпраця з українською громадою й іншими інституціями.

Крижевецька єпархія – від перших зустрічей з біженцями

Від самого початку прибуття українських біженців до Хорватії греко-католицькі священники намагалися бути поруч із ними, незалежно від того, в якій частині Хорватії вони були розміщені.

Уже 1 квітня 2022 року українських біженців, розміщених у Вішніці поблизу Слатини, відвідали о. Андрій Савяк, о. Ігор Сікора, о. Володимир Шимунович та с. Вероніка Галатан. Вони спілкувалися з біженцями, надавали їм духовну підтримку та намагалися допомогти в перші дні їхнього життя в новому середовищі.

У Вішніці згодом були організовані богослужіння, а українські віряни могли брати участь у Літургії та молитися за мир в Україні. Подібна душпастирська опіка надавалася українцям і в інших частинах Хорватії.

Так, 3 квітня 2022 року в Джурджевці була відслужена Літургія приблизно для тридцяти українських вірян. У Славонському Броді душпастирською опікою українських біженців займався о. Олександр Хміль.

Для людей, які за одну ніч втратили свої домівки, часто були розлучені з членами родини та змушені починати життя в незнайомому середовищі, такі зустрічі мали особливе значення. Церква давала їм не лише духовну підтримку, а й відчуття приналежності, безпеки та людської близькості.

Карітас Крижевецької єпархії – допомога Україні та українцям

Важливу частину допомоги забезпечував також Карітас Крижевецької єпархії, часто у співпраці з іншими гуманітарними організаціями, товариствами та громадянами.

Допомога спрямовувалася як до України, так і до українських біженців у Хорватії. Збиралися медикаменти, медичне обладнання, продукти харчування та інші необхідні засоби. Серед отримувачів допомоги були й медичні установи в Україні, зокрема лікарні у Львові та Ужгороді.

В організації та здійсненні гуманітарної допомоги брало участь багато людей, серед яких особливо вирізнялися Ненад Крайчич, Сенад Паліч та Радован Жабець. До 11 червня 2022 року в Україну вже було відправлено 56-ту гуманітарну допомогу.

У співпраці з товариством «Добро добрим» із Великої Гориці було організовано також відправлення генераторів для виробництва електроенергії. Лише 28 грудня 2022 року до України було відправлено 38 генераторів – у період, коли російські атаки систематично знищували українську енергетичну інфраструктуру.

Така допомога показала, що солідарність хорватських громадян і католицьких інституцій не обмежилася прийомом біженців у Хорватії. Вона була спрямована також до людей, які залишилися в Україні й потребували допомоги для повсякденного життя та виживання.

Єзуїтська служба у справах біженців – допомога в інтеграції до хорватського суспільства

Особливе місце в допомозі українцям у Хорватії посідає Єзуїтська служба у справах біженців – JRS. У Загребі вона надавала різні види підтримки особам, які перебували під тимчасовим захистом.

Допомога охоплювала консультування, підтримку у вирішенні адміністративних питань, допомогу в комунікації та перекладі, юридичні консультації, а також психологічну підтримку.

Особливо важливою була організація курсів хорватської мови на рівнях від A1 до B1. Вивчення мови – це не лише освітнє питання, а одна з найважливіших передумов для повсякденного життя, працевлаштування та інтеграції в хорватське суспільство.

Поряд із формальними курсами організовувалися різні зустрічі, семінари, екскурсії, мистецькі та суспільні заходи. Серед них була й «Кава хорватською», неформальна

● **КАРІТАС КРИЖЕВАЦЬКОЇ ЄПАРХІЇ В ОСТАННІ РОКИ АКТИВНО НАДАЄ ГУМАНІТАРНУ ДОПОМОГУ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

форма спілкування та практикування хорватської мови.

Такі програми давали можливість українським біженцям познайомитися з хорватським середовищем, завести нові знайомства та легше пережити складний період вимушеного переселення.

Важливий внесок зробили також викладачки хорватської мови, які безкорисливо ділилися своїми знаннями та часом з українською громадою, а також онлайн-курси, які давали українським громадянам можливість безкоштовно вивчати хорватську мову.

Хорватський католицький університет – через освіту до інтеграції

Ще одна важлива форма допомоги здійснювалася через освітні програми Хорватського католицького університету.

На прохання Української громади міста Загреб Хорватський католицький університет розробив прискорену Інтеграційно-освітню програму для українських громадян, які перебували під тимчасовим захистом. Пілотну програму було започатковано в лютому 2023 року за підтримки міжнародних партнерів, серед яких був i Renovabis.

Особливу увагу приділяли вивченню хорватської мови, а також ознайомленню з історією, культурою та суспільством Хорватії. Метою програми було допомогти українцям не лише опанувати мову, а й зрозуміти суспільство, у якому вони живуть.

Згодом Хорватський католицький університет отримав акредитацію, тобто офіційний дозвіл, на видачу державою визнаних підтверджень рівня знання хорватської мови.

Такий підхід показує, що інтеграція – це не лише питання житла та матеріальної безпеки. Вона передбачає можливість людини розуміти середовище, в якому вона живе, спілкуватися з його мешканцями та активно брати участь у суспільному житті.

Тому освіта стала одним із важливих мостів між українськими біженцями та хорватським суспільством.

Церква як простір духовної та людської близькості

Особливість діяльності Церкви у допомозі українським біженцям полягала в тому, що вона поєднувала різні форми підтримки.

Матеріальна допомога була необхідною для повсякденного життя, але людям, які втекли від війни, часто ще більше були потрібні слово розради, можливість молитися рідною мовою, зустріч із людьми, які розуміють їхню біль, і відчуття приналежності до спільноти.

Крижевецька єпархія та її священники відігравали важливу роль у збереженні духовного зв'язку українських вірян. Водночас Карітас та його партнери допомагали забезпечувати конкретні матеріальні потреби, а JRS та освітні установи сприяли процесу інтеграції до хорватського суспільства.

Таке поєднання різних форм допомоги було особливо важливим для українських родин, які прибули до Хорватії у найскладніших обставинах.

Солідарність, яка триває

Допомога українцям не завершилася в перші місяці війни. Навпаки, протягом наступних років розвивалися нові форми співпраці, а численні приклади свідчать про те, що солідарність продовжує жити.

Крижевецька єпархія продовжила допомагати Україні та українським біженцям, а крижевецький владики Мілан Стіпич брав участь у численних гуманітарних і душпастирських заходах, пов'язаних з Україною.

Серед цих заходів особливо варто відзначити його поїздку до України наприкінці жовтня 2025 року. В Івано-Франківську він брав участь у наданні гуманітарної допомоги та, зокрема, передав освітнє обладнання й інтерактивні столи для дитячого садка та сиротинця при монастирі святого Йосифа. Допомогу надали Карітас Крижевецької єпархії та його партнери.

Цей приклад показує, що ставлення хорватських католиків до України не було лише реакцією на початок війни, а протягом років перетворилося на сталу форму солідарності та співпраці.

Спільна відповідь на трагедію війни

Досвід останніх років показав, наскільки важливою є співпраця держави, місцевих громад, Церкви, гуманітарних організацій, українських товариств та міжнародних партнерів.

У цій широкій мережі допомоги Католицька та Греко-Католицька Церква в Хорватії посіли особливе місце. Їхня діяльність охоплювала гуманітарну допомогу, душпастирську та духовну опіку, психологічну підтримку, освіту, вивчення хорватської мови та різні заходи, спрямовані на суспільну й культурну інтеграцію.

Для українських біженців Хорватія стала не лише місцем, де вони знайшли безпеку від війни. Завдяки людям та інституціям, які відкрили їм свої двері, багато хто тут знайшов друзів, співпрацівників, церковні громади та можливість продовжувати своє життя.

Досвід хорватської допомоги українцям від 2022 року тому залишається важливим прикладом людської солідарності у час війни. Він показує, що допомога – це не лише матеріальні речі. Допомога – це також слово, розмова, молитва, освіта, дружба та готовність сказати людині, яка опинилася в біді: ти не самотній.

Примітка

Розширена наукова версія цієї праці під назвою **The Response of Diaspora and Religious Institutions on the Refugee Crisis: Case Study of the Republic of Croatia**, авторками якої є Галина Саган і Тетяна Костюк, була опублікована 2026 року в міжнародному науковому журналі **Occasional Papers on Religion in Eastern Europe**, Vol. 46, No. 4, с. 173–184.

У первинному науковому дослідженні авторки також використали деякі матеріали, раніше опубліковані в часописі «Слово Кобзаря», що додатково поєднує їхнє наукове дослідження з документуванням життя та діяльності української громади в Хорватії.

П'ЯТЬ НАСИЧЕНИХ ДНІВ ФЕСТИВАЛЮ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СЕРЕД УЧАСНИКІВ — ОКСАНА ЗАБУЖКО

Від 5 до 9 вересня Загреб знову став місцем зустрічі з книжками, письменниками та розмовами про світ, у якому ми живемо. Чотирнадцятий Фестиваль світової літератури (FSK), який традиційно відкриває новий літературний сезон у Хорватії, цього року вперше мав свою головну фестивальну локацію в новому просторі HNK2 на вулиці Божидача Аджі, а окремі програми відбувалися також у Книгарні Fraktura та Галереї Šira.

Понад сто письменників, перекладачів, редакторів і модераторів із 16 країн протягом п'яти фестивальних днів зустрічалися із загребською публікою. У центрі цьогорічної програми була тема «переміщення особистості за межі спільноти», яка по-різному звучала в літературних розмовах — від особистого й родинного досвіду до питань ідентичності, суспільних поділів, воєн і життя на узбіччі.

Фестиваль відкрила палестинська письменниця Аданія Шіблі. Її виступ відкрив п'ять днів, протягом яких на фестивальних майданчиках змінювали один одного автори різних поколінь, мов і літературного досвіду.

Серед гостей особливо вирізнялися Даніель Кельман, один із найвідоміших сучасних письменників німецькомовного простору, французькі письменники Камель Дауд і Неже Сінно, італійська письменниця Франческа Меландрі, бельгійський письменник Стефан Германс, а також Філіп Блом, Аннабель Гірш, Таш Ав, Санам Махлуджі, Марк Казальс та Хуан Міговілович.

Поряд із відомими міжнародними іменами важливе місце у фестивалі посіли хорватські та регіональні автори. Окрему програму було присвячено Славенці Дракулич, одній із найважливіших хорватських письменниць, яка нещодавно померла. Було представлено її останню книжку «Чому я не навчилася готувати». Дамір Каракаш постав також у ролі художника — з виставкою своїх малюнків у Галереї Šira, тоді як Желімір Періш представив новий роман «Gvb — пізнання краси в повній випадковості».

У фестивальних розмовах брали участь також Маша Коланович, Моніка Герцег, Снежана Банович, Ігор Штікс та Класья Хаб'ян. Регіональну літературну сцену представляли поетеса Радміла Петрович із Сербії, Алеш Штегер зі Словенії та Йосип Млакич із Боснії і Герцеговини. Програми «Розкриття» та «Кава з автором» давали публіці можливість безпосередньо зустрітися з письменниками та поговорити про їхні книжки.

П'ять днів минули швидко. Після фестивалю залишилися розмови, книжки, зустрічі письменників і читачів, а також

різні історії про людину, яка намагається знайти своє місце у спільноті, світі та часі, що постійно змінюється.

Оксана Забужко: література з досвіду України

Серед останніх великих фестивальних зустрічей особливе місце посіла Оксана Забужко, одна з найважливіших сучасних українських письменниць. Її розмова з Мораною Касапович відбулася останнього фестивального вечора, 9 вересня, у межах програми «Розкриття».

Для загребської публіки це була важлива зустріч із письменницею, творчість якої глибоко позначена питаннями української ідентичності, історії, становища жінки та взаємин особистості й суспільства. У час, коли Україна щодня перебуває в центрі європейської та світової уваги, Забужко прийшла до публіки передусім як письменниця — але письменниця, чиє літературне бачення тісно пов'язане з досвідом України.

Особливу увагу було приділено її відомому роману «Польові дослідження з українського сексу», який перекладено хорватською мовою. Переклад роману здійснили Ана Дуганджич і Дарія Павлешен, завдяки чому цей важливий твір сучасної української літератури став доступним і хорватським читачам. Роман ще після виходу викликав значний інтерес і дискусії та став одним із найвідоміших творів сучасної української літератури. Навіть через тридцять років він залишається актуальним, оскільки через інтимну історію порушує ширші питання ідентичності, взаємин чоловіка і жінки, суспільних очікувань та особистої свободи.

ОКСАНА ЗАБУЖКО У ЗАГРЕБІ 2026 РОКУ

Її виступ відбувався у переповненій залі, де, здавалося, справді бракувало ще одного стільця. А після завершення розмови біля столу з книжками знову утворилася довга черга. Читачі, які придбали книжку, терпляче чекали на автограф і можливість особисто познайомитися з письменницею. Ця сцена стала найкращим свідченням великого інтересу загребської публіки до Оксани Забужко та її творчості.

Виступ Оксани Забужко став одним із найпомітніших моментів останнього дня фестивалю, але не був його офіційним закриттям.

Едуард Луї на завершення

Після зустрічі з Оксаною Забужко фестиваль офіційно завершив французький письменник Едуард Луї, який представив свій новий роман «Монік тікає», присвячений його матері та її втечі від насильницьких стосунків.

Так завершився цьогорічний Фестиваль світової літератури — п'ять днів зустрічей із письменниками з різних країн, розмов про літературу, ідентичність, суспільство та людину, яка намагається знайти своє місце у світі.

Славко Бурда

● ЛІТЕРАТУРНИЙ ДІАЛОГ У ЛЬВОВІ ТА КИЄВІ

Літературний діалог між Україною та Хорватією останніми роками набуває дедалі виразнішого змісту. Він відбувається не лише через книжки та переклади, а й завдяки безпосереднім зустрічам, літературним виданням і діяльності тих, хто наполегливо будує міст між двома культурами.

Важливою постаттю цього діалогу є хорватський письменник і головний редактор часопису «Alternator» Сініша Матасович. На сторінках цього видання публікуються переклади української літератури хорватською мовою, а також хорватської літератури українською мовою. Таким чином створюється простір для взаємного знайомства двох літератур. Творчість і діяльність Сініші Матасовича були представлені й у Львові.

Саме у Львів приїхали молоді студенти-україністи Загребського університету. Вони підготували двомовну українсько-хорватську збірку воєнної поезії та короткої прози. У ній представлені твори 18 українських поетів і 5 авторів короткої прози, які пишуть про війну в Україні, пам'ять, втрати, любов, біль і життя в умовах російської агресії.

Особливість цього проекту полягає в тому, що молоді україністи самостійно добирали тексти, працювали над перекладами та формували цілісне двомовне видання.

Отже, переклад стає не лише мовним посередництвом, а й способом глибшого пізнання сучасної України та її літератури.

Особливе місце у збірці займають світлини Юрка Костишина. Світло, рослини, сонце та маленькі фрагменти повсякденного життя створюють своєрідний візуальний контрапункт до воєнної поезії та прози. Навіть у час війни залишається простір для краси, життя і надії.

11 вересня у Львові відбулася презентація цього видання за участю модераторки Дарії Павлешен, перекладачки Алли Татаренко, Мішо Неяшмича та Катарини Йовакарич. Вірші читатимуть Ігор Мітров, Катерина Міхаліцина, Юлія Мусаковська, Олена Герасим'юк, Ія Ківа та Галина Крук.

Подібний літературний діалог виразно проявився і в Києві. Тут увага українського літературного середовища акцентувалася на сучасній хорватській поезії, зокрема на творчості Томислава Домовича та його книзі «Слава», присвяченій війні в Україні.

Книгу «Слава», Томислава Домовича українською переклала письменниця Анна Лимич, а добірки поезій з цієї книги були надруковані у найбільш відомих часописах: «Слово Просвіти» та «Українська літературна газета».

Ось так поступово формується двоспрямований літературний міст між Україною та Хорватією: українська література приходить до хорватського читача через переклади молодих україністів, а хорватські письменники знаходять своїх читачів в Україні. Львів і Київ стають важливими просторами цього живого діалогу, до якого активно долучається і Загреб.

Славко Бурда

Українське культурно-просвітнє товариство «Кобзар» Загреб

Устрінська вулиця 13, 10000 Загреб, Республіка Хорватія

ЗАГРЕБ, 2026